

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η   Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**Ανάλυση των μορφών που παίρνει η νέα οικονομία στην
Ελλάδα**

ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠΥΡ. ΚΑΝΕΛΛΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι   2 0 1 2

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Ανάλυση των μορφών που παίρνει η νέα οικονομία στην

Ελλάδα

ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠΥΡ. ΚΑΝΕΛΛΑ (Α.Μ.11507)

kanebasi@logistiki.teimes.gr

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 2

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

11Χ/3Ν Ανάλυση των μορφών που παίρνει η οικονομία στην Ελλάδα. Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης Ελληνικής οικονομίας.

ΦΟΙΤΗΤΕΣ

ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΑΡ. ΜΗΤΡ.	E- mail
Βασιλακοπούλου	Κανέλλα	11507	kanebasi@logistiki.teime s.gr

ΕΚΘΕΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Η πτυχιακή της κ. Βασιλακοπούλου δύναται να υποστηριχτεί από την σπουδάστρια αφού και θεωρητικά και μεθοδολογικά είναι άρτια εκπληρώνοντας σε μεγάλο βαθμό τους αρχικούς στόχους της έρευνας.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

7/1/2012

(Σε περίπτωση ηλεκτρονικής υποβολής
δεν χρειάζεται υπογραφή)

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Παπαχριστόπουλος Κων..

.....

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία επιχειρεί να μελετήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας μέσα από την προοπτική επαναπροσδιορισμού των βασικών αναπτυξιακών της συστατικών. Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς αποτελεί ένα καίριο μέσο για έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την κρίση. Η ελληνική οικονομία όντας ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη οφείλει να βελτιώσει περαιτέρω τις αναπτυξιακές της προοπτικές μέσα από τη διαδικασία υιοθέτησης καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών η ελληνική οικονομία κατάφερε να προβεί σε σημαντικά βήματα προόδου ενισχύοντας το βιοτικό επίπεδο και τη μέση αγοραστική δύναμη των πολιτών. Ωστόσο το δημοσιονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία έχει δημιουργήσει σημαντικές στρεβλώσεις με σημαντικότερη την αδυναμία λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα και την εμφάνιση σημαντικών υστερήσεων στην αναπτυξιακή προοπτική. Η Ελλάδα μπορεί να επιστρέψει στην ανάπτυξη υιοθετώντας ένα νέο παραγωγικό μοντέλο το οποίο θα εστιάζει στην καινοτομία, στην ανταγωνιστικότητα και στην εξωστρέφεια. Το Ε.Σ.Π.Α. μπορεί να λειτουργήσει ως ένα καταλυτικό μέσο επίτευξης αυτού του στόχου.

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας – εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα – αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις της σπουδάστριας που την επιμελήθηκε και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του ΑΤΕΙ Μεσολογγίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία διερευνά τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας με σκοπό να εξαγάγει συμπεράσματα για τις προοπτικές εξόδου από την κρίση. Σκοπός της εργασίας είναι να μελετήσει και να καταδείξει τα σημαντικότερα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας και να συμβάλλει μέσα από την συντονισμένη μελέτη του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης, στην παράθεση προτάσεων για έξοδο από τη κρίση. Η ελληνική οικονομία προσλαμβάνεται ως μια περιφερειακή οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της εργασίας απορρέει από την υφιστάμενη θέση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία. Η κρίση χρέους και ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης σε συνδυασμό με την αδυναμία του ιδιωτικού τομέα, να λειτουργήσει σε έναν μόνιμο εξαγωγικό προσανατολισμό, οριοθετούν συνοπτικά το ελληνικό οικονομικό πρόβλημα. Καθώς η ελληνική οικονομία διέπεται από σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως είναι τα τουριστικά, τα ναυτιλιακά και τα αγροτικά προϊόντα, μπορούν να αναπτυχθούν ελπίδες για έξοδο από την κρίση.

Η εργασία μελετά αυτές τις προοπτικές, κάνοντας χρήση ενός ιδιαίτερα σημαντικού εργαλείου που είναι το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης, Το Ε.Σ.Π.Α. μπορεί να λειτουργήσει ως ατμομηχανή της ανάπτυξης σε μια οικονομία που ασθμαίνει, αλλά έχει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, ώστε να τα καταφέρει. Ειδικότερα η πρόσδεση της ελληνικής οικονομίας στο ευρώ, μπορεί να συμβάλλει στην αποτελεσματική ανάπτυξη της, μέσα από την έμφαση στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα.

Η εργασία χρησιμοποιεί ως βασική μεθοδολογία, την ποσοτική ανάλυση των ελληνικών οικονομικών μεγεθών και οριοθετεί τη χρησιμότητα του Ε.Σ.Π.Α. μέσα από την υφιστάμενη μακροοικονομική και μικροοικονομική θεωρία. Η μεθοδολογία προσδίδει βαρύτητα στην ανάλυση των ελληνικών και ευρωπαϊκών οικονομικών μεγεθών με σκοπό να καταστεί κατανοητό το πλαίσιο ανάπτυξης της ευρωπαϊκής και της ελληνικής οικονομίας. Τα στοιχεία που χρησιμοποιεί η έρευνα ανακτώνται από τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Η δομή της εργασίας έχει ως εξής: Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένα στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο δεύτερο κεφάλαιο

διερευνάται η κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια διερεύνηση των βασικών στοιχείων της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Στο τέταρτο κεφάλαιο το Ε.Σ.Π.Α. μελετάται ως μέσο οικονομικής ανάπτυξης και εξόδου από την κρίση για την ελληνική οικονομία. Στο τέλος της εργασίας υποστηρίζονται τα σημαντικότερα συμπεράσματα της έρευνας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	9
1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	13
1.2.1 Η Τελωνειακή Ένωση.....	13
1.2.2 Η Ενιαία Αγορά.....	14
1.3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	15
1.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	20
2.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ..	20
2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ.....	22
2.2.1 Το Χρονικό Διάστημα 1994-2005.....	22
2.2.2 Το Χρονικό Διάστημα 2006-2009.....	22
2.3 ΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΕΒΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	30
2.3.1 Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα της Ελληνικής Οικονομίας.....	30
2.3.2 Οι Στρεβλώσεις της Ελληνικής Οικονομίας.....	33
2.4 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	37
3.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008.....	37

3.1.1 Θεωρητικές Προσεγγίσεις για τις Οικονομικές Κρίσεις.....	37
3.1.2 Η Οικονομική Κρίση του 2008.....	38
3.1.3 Οι Επιπτώσεις της Χρηματοοικονομικής Κρίσης.....	41
3.2 Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	42
3.2.1 Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα της Ελλάδας την εικοσαετία 1990-2009.	43
3.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
ΤΟ Ε.Σ.Π.Α. ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	47
4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007 – 2013	47
4.2 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	50
4.2.1 Η θεματική διάσταση της στρατηγικής της ανάπτυξης	50
4.2.2 Ενίσχυση της Απασχόλησης και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής	52
4.2.3 Αειφόρος ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής	52
4.2.4 Εξωστρέφεια και ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.....	53
4.2.5 Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του θεσμικού περιβάλλοντος.....	54
4.2.6 Ενίσχυση των φυσικών και τεχνολογικών υποδομών προσπελασιμότητας	54
4.3 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013	55
4.3.1 Χωρική διάσταση της στρατηγικής της ανάπτυξης	55
4.4 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ Ε.Σ.Π.Α. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	58
4.4.1 Βασικές αρχές	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να παρατεθούν ορισμένα βασικά στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να τονιστεί το οικονομικό σχήμα ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από την παρουσίαση των σημαντικότερων διαστάσεων του. Καθώς η Ελλάδα αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα πεδία της οικονομικής δραστηριοποίησης του ομοσπονδιακού θεσμού παρουσιάζονται ώστε να κατανοηθεί το πλαίσιο της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τρεις επιμέρους ενότητες. Η πρώτη προσδιορίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαμέσου μιας ιστορικής παρουσίασης. Η δεύτερη εστιάζει στα χαρακτηριστικά της οικονομικής διάστασης της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος η τρίτη ενότητα μελετά το επίπεδο της οικονομικής συνοχής στο εσωτερικό της κοινότητας.

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η βασική και πρωτεύουσα διάσταση της λειτουργίας του θεσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) είναι η οικονομική. Θεωρείται χρήσιμο να σημειωθεί ότι τα βασικά κίνητρα που συνέβαλλαν στην ίδρυση της Ε.Ε. και φυσικά των πρόγονων θεσμών της είναι οικονομικά. Αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό και από την ύπαρξη συγκεκριμένων οικονομικών θεσμών που λειτουργούν στους κόλπους της Ε.Ε. όπως είναι η τελωνειακή ένωση.

Η Ε.Ε. αποτελεί έναν σύγχρονο θεσμό, του οποίου τα θεμέλια ορίζονται από τη λειτουργία και την ανάπτυξη των οικονομικών κυκλωμάτων των μελών του. Δεν θα ήταν υπερβολή αν υποστηριζόταν ότι σε σημαντικό βαθμό η Ε.Ε. αποτελεί την ένωση αυτών των οικονομικών κυκλωμάτων, καθώς με βάση τα όσα ορίζει η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν καταργηθεί σημαντικοί φραγμοί, που

έχουν συντελέσει στην ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, αγαθών και κεφαλαίων στο εσωτερικό της επικράτειας της (Muller P. & Surel Y, 2002:57).

Ο βασικός σκοπός λειτουργίας της Ε.Ε. παραμένει η οικονομική ενοποίηση, όπως είχε οριστεί και στα πρώτα χρόνια λειτουργία του. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) με την παρούσα ονομασία της καθιερώθηκε ως θεσμός στα 1992. Έως τότε ονομαζόταν Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ).¹ Οι απαρχές της Ε.Ε. βρίσκονται στα πρώτα έτη μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Συγκεκριμένα το 1950 ο τότε Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών Ρομπέρ Σούμαν υπέβαλε πρόταση προς τη Γερμανία για κοινή διαχείριση με τη χώρα τους των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα. Η πρόταση, γνωστή ως "Διακήρυξη του Σουμάν", περιέγραφε το σχέδιο ως "το πρώτο συγκεκριμένο βήμα προς μια Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία". (www.wikipedia.org :2011). Έπειτα από διαπραγματεύσεις η πρόταση του Γάλλου πολιτικού υπήρξε το εφαλτήριο για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας του Άνθρακα και του Χάλυβα (ΕΚΑΧ) στα 1951². Μέλη της ΕΚΑΧ που ουσιαστικά υπήρξε η ΕΟΚ σε πρωταρχικό στάδιο ήταν η τότε Δυτική Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία (Μούσης, 2005:44).

Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν δύο ακόμη κοινότητες. Πρόκειται για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Και δυο νέες κοινότητες δημιουργήθηκαν από τη Συνθήκη της Ρώμης, που υπεγράφη στα 1957. Ουσιαστικά η ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης ξεκινάει από τη συνθήκη της Ρώμης καθώς το κείμενο της περιλαμβάνει συνταγματικά χαρακτηριστικά που του προσδίδουν πολιτικό χαρακτήρα (Quermonne, 2005:37). Πρόκειται για τον πρώτο καταστατικό χάρτη της ευρωπαϊκής ενοποίησης ενώ οι αναφορές των νέων συνθηκών στη Συνθήκη της Ρώμης είναι συνεχείς.

Η ΕΟΚ, η ΕΚΑΧ και η ΕΥΡΑΤΟΜ συγχωνεύθηκαν σε ένα ενιαίο διοικητικό σώμα το 1967 μέσω της Συνθήκης της Συγχώνευσης. Το νέο σώμα έλαβε την ονομασία Ευρωπαϊκή Κοινότητα και ξεκίνησε τη μακρόχρονη πορεία του στον οικονομικό και στον πολιτικό παγκόσμιο χάρτη. Στα 1992 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έπαψε να υφίσταται και στη θέση της δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η

---

¹ Ωστόσο δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το 1992 άλλαξε μόνο το όνομα της Ε.Ε. καθώς μέσω της συνθήκης του Μάαστριχτ το μεγαλύτερο θεσμικό οικοδόμημα της Ευρώπης υπέστη σημαντικές μεταβολές.

² Η κοινότητα οριστικοποιήθηκε με την Συνθήκη του Παρισιού, που υπογράφηκε το 1951 και θεωρείται η αρχή της δημιουργίας αυτού που είναι τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση).³

Μπορεί λοιπόν να γίνει κατανοητό ότι σε κάθε περίπτωση η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια διεθνή οικονομική ένωση με έμμεσα ωστόσο τα στοιχεία της ομοσπονδίας. Στο σύνολο της η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών μελών παράγει κάτι λιγότερο από το 1/3 της παγκόσμιας οικονομικής παραγωγής. Όπως μπορεί να γίνει αντιληπτό και από τα στοιχεία του πίνακα 1 η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετείχε στο παγκόσμιο ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν με 30% περίπου το 2007, με 31% περίπου το 2008 και με 30% επίσης το 2009. Σημειώνεται ότι οι τιμές είναι σε δολάρια των Η.Π.Α.

Πίνακας 1.1 Συμμετοχή Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Παγκόσμιο Ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Περιοχή/Έτος	2007	2008	2009
Κόσμος	54.585	62.054	64.168
Ευρώπη	21.215	22.547	23.519
Ευρωπαϊκή Ένωση	16.906	19.195	19.339

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανακτημένο από Wikipedia

Καθώς η Ε.Ε. είναι ουσιαστική μια τελωνειακή ένωση μέσα στο πλαίσιο της οποίας έχουν καταργηθεί οι φραγμοί στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, είναι εύλογο ότι η εξαγωγική και η εισαγωγική δραστηριότητα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία και στην οικονομική ανάπτυξη του θεσμού. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα βασικά στοιχεία αναφορικά με την εξαγωγική και την εισαγωγική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27.

---

³ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ είναι η σημαντικότερη από τις συνθήκες που έχουν υπογραφεί με αντικείμενο την οργάνωση, τη δομή και τις λειτουργίες αυτού του ευρωπαϊκού θεσμού. Το κείμενο της συνθήκης έχει ιστορικό, πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό χαρακτήρα ενώ τονίζεται η ισοτιμία όλων των κρατών μελών.

Πίνακας 1.2 Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Παγκόσμιες Εξαγωγές (2007)

Χώρα	Ποσό (σε εκ δολ)
Ευρωπαϊκή Ένωση	1,952,000
Η.Π.Α.	1,377,000
ΚΟΣΜΟΣ	16,340,000

Πηγή :World Fact Book 2007 ανακτημένο από Wikipedia

Πίνακας 1.3 Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Παγκόσμιες Εξαγωγές (2007)

Χώρα	Ποσό (σε εκ δολ)
Η.Π.Α.	1,968,000
Ε.Ε.	1,466,000
ΚΟΣΜΟΣ	13,740,000

Πηγή :World Fact Book 2007 ανακτημένο από Wikipedia

Από τη μελέτη των παραπάνω στοιχείων μπορεί να γίνει κατανοητό, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός από μια εκ των σημαντικότερων οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί και την πρώτη εξαγωγική δύναμη και τη δεύτερη εισαγωγική αντίστοιχα (στοιχεία 2007). Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί τη σημασία που έχουν τα προϊόντα των κρατών μελών της Ευρώπης των 27 για την εύρυθμη λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Συνεπώς η τιμολόγηση των εγχώριων προϊόντων που εξάγονται, αλλά και των εισαγόμενων προϊόντων των κρατών μελών της Ε.Ε. υπόκειται σε ένα καθεστώς ελεύθερης οικονομίας, με την παραγωγικότητα και τις δομές ωστόσο της οικονομίας να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Προκειμένου να γίνει η παραπάνω δήλωση κατανοητή κρίνεται αναγκαία η παρουσίαση των βασικών στοιχείων της Ε.Ε.

1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.2.1 Η Τελωνειακή Ένωση

Η εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης στο εσωτερικό της επικράτειας όλων των κρατών μελών της Ε.Ε. είχε ως βασική συνέπεια την κατάργηση των ποσοστώσεων, των δασμών και των υπολοίπων μορφών κρατικής προστατευτικής πολιτικής. Μέχρι να συμβεί αυτό, τα κράτη μέλη απαγόρευαν την εισαγωγή προϊόντων σε τιμές χαμηλότερες από τις τιμές των ανταγωνιστικών εγχώριων αγαθών. Παράλληλα τα κράτη μέλη της Ε..Ε ασκούσαν σημαντικούς περιορισμούς στην εισαγωγή προϊόντων, σε ποσότητες από την εγχώρια προσφορά. Βασικό αποτέλεσμα αυτής της προστατευτικής πολιτικής, ήταν η απουσία ανταγωνισμού και φυσικά η παντελής έλλειψη κινήτρων για εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας και της βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Όμως σύμφωνα με το άρθρο 23 της Συνθήκης της Ρώμης (Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, Άρθρο 23:30), τόνιζε ότι η ΕΟΚ αναπτύσσεται μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο τελωνειακής ένωσης, όπου λαμβάνουν χώρα οι ανταλλαγές των προϊόντων και των υπηρεσιών. Στο ίδιο κείμενο σημειωνόταν ότι σκοπός της λειτουργίας και της ανάπτυξης της ΕΟΚ ήταν η σταδιακή κατάργηση όλων των τελωνειακών δασμών που τα κράτη μέλη επιβάλλουν στις μεταξύ τους, εμπορικές σχέσεις. Παράλληλα αναφερόταν η ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής ενός κοινού δασμολογίου με ισχύ στο σύνολο των εμπορικών συναλλαγών όλων των κρατών μελών της ΕΟΚ με τις υπόλοιπες χώρες.

Δεν είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό ότι τα μέτρα αυτά είχαν καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη του θεσμού της τελωνειακής ένωσης. Σκοπός ήταν φυσικά η απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των χωρών μελών, καθώς και η εφαρμογή συγκεκριμένων κανόνων με γενική ισχύ, στο εμπόριο τους με τρίτους. Τα μέτρα αυτά επέφεραν σημαντικά οφέλη για τα κράτη μέλη, καθώς η διεθνής εμπορικής δραστηριότητα, κατέστη μια απλή σχετικά διαδικασία. Όμως παρά το γεγονός αυτό δεν έλειψαν σημαντικές στρεβλώσεις στη διαδικασία εφαρμογής του μέτρου. Πιο συγκεκριμένα τα κράτη μέλη εξακολούθησαν να προκρίνουν μεθόδους προστατευτισμού μέσα από διάφορες νομικές τεχνικές, οι οποίες εντασσόταν στο ευρύτερο πεδίο των εθνικών τους δικαίων.

Ως αποτέλεσμα η αποτελεσματική εφαρμογή της μεταρρύθμισης της τελωνειακής ένωσης διήρκησε περισσότερο του προβλεπομένου χρονικού περιθωρίου. Στον αντίποδα, όμως τα αποτελέσματα της υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικά. Αναλυτικότερα, μεταξύ των ετών 1958 και 1969, οι εμπορικές ανταλλαγές, ανάμεσα στα έξι ιδρυτικά μέλη της ΕΟΚ και των τρίτων οικονομιών είχαν πολλαπλασιαστεί επί τρία, ενώ οι αντίστοιχες εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ τους είχαν πολλαπλασιαστεί επί εννέα (Μούσης, 2005:75). Η υιοθέτηση και η εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα για τη διενέργεια του ελεύθερου διεθνούς εμπορίου στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Αυτόματα η επικράτεια των κρατών μελών, είχε μετατραπεί σε μια ενοποιημένη εμπορική επικράτεια, όπου ίσχυαν οι ίδιο εμπορικοί κανόνες.

Είναι εύλογο ότι κάθε κράτος μέλος που εισήλθε, μέσα από τη διαδικασία της διεύρυνσης στην Ένωση συμμετείχε κατευθείαν στην τελωνειακή ένωση. Μέσα από την αποτελεσματική εφαρμογή του θεσμού αυτού, όπως και του κάθε οικονομικού θεσμού (Downs, 1997:126) δημιουργούνται σημαντικές προϋποθέσεις που συντελούν θετικά στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών, στη δημιουργία εισοδημάτων και στη βελτίωση της απασχόλησης μέσα από την απελευθέρωση του εμπορίου.

1.2.2 Η Ενιαία Αγορά

Η διαδικασία της οικονομικής ενοποίησης της Ευρώπης, μετά την τελωνειακή ένωση, συνεχίστηκε με την εφαρμογή της μεταρρύθμισης της ενιαίας αγοράς. Βασικός κόμβος εφαρμογής της ενιαίας αγοράς ήταν η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987) με χρονικό ορίζοντα εφαρμογής την 1/1/1993. Βασικό χαρακτηριστικό της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης είναι η θεσμική κατάργηση των τελωνειακών διατυπώσεων στη τέλεση του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Πιο συγκεκριμένα με βάση το άρθρο 13 της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, όπως αυτό συμπληρώνει το άρθρο 8^α, η επικράτεια της Ένωσης συνιστά έναν ενιαίο χώρο, δίχως εσωτερικά σύνορα. Στον χώρο αυτό επιτρέπεται απρόσκοπτα η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων και των κεφαλαίων (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 1987/ Άρθρο 13:7). Με την εφαρμογή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης η Ένωση πλέον συνιστά ένα ενιαίο έδαφος δίχως σύνορα.

1.3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Ευρωζώνη είναι μια οικονομική και νομισματική ένωση που την αποτελούν 16 από τις 27 χώρες μέλη της Ε.Ε.⁴. Βασικό στοιχείο της Ευρωζώνης είναι η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος του ευρώ από τις οικονομίες των χωρών αυτών. Η υιοθέτηση του ευρώ από τις χώρες αυτές έλαβε χώρα με βάση την ισοτιμία των προηγούμενων νομισμάτων τους με βάση το ένα ευρώ.⁵

Η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος συνέβαλλε στην ύπαρξη μιας νομισματικής ένωσης, στο πεδίο της ευρωπαϊκής επικράτειας η οποία ήρθε να συμπληρώσει την οικονομική. Το εμπόριο μεταξύ των 27 κρατών μελών, υπόκειται σε επιρροή, λόγω της υιοθέτησης κοινού νομίσματος από τα 17 εξ αυτών. Οι διαφορετικές συναλλαγματικές ισοτιμίες απουσιάζουν καθώς πλέον υπάρχει το ευρώ ως μέσο σύγκρισης. Εκτός από την υιοθέτηση ενός ενιαίου νομίσματος σημαντικά είναι τα στοιχεία που συνενώνουν τη νομισματική πολιτική των κρατών της ευρωζώνης. Η νομισματική πολιτική των κρατών της ευρωζώνης ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα που εδρεύει στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Οι κεντρικές τράπεζες των μελών της ευρωζώνης συνιστούν το τραπεζικό ευρωσύστημα του οποίου η συνοχή εξασφαλίζεται από την πολιτική που ασκεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (www.ecb.eu :2011).

Με δεδομένο ότι το ευρώ είναι από τα ισχυρότερα νομίσματα της υφηλίου (www.bankgreece.gr:2011) είναι εύλογο ότι οι χώρες της ευρωζώνης ευνοούνται στις συναλλαγές τους. Το ενδιαφέρον στοιχείο ωστόσο εδράζεται στο γεγονός ότι η οικονομία της ευρωζώνης συνιστά ένα βασικό στοιχείο ενοποίησης το οποίο υπερβαίνει την ενοποίηση που προσφέρει στα κράτη η συμμετοχή στην Ε.Ε. Η διαδικασία της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης μπορεί να ιδωθεί ως ένα πρώτο βήμα για την μετατροπή της Ε.Ε. σε μια ομοσπονδία κρατών.

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση έχει βασιστεί σε συγκεκριμένα κριτήρια που πρέπει να πληρούν τα κράτη μέλη που εισέρχονται στον θεσμό. Τα βασικά κριτήρια της ένταξης ήταν τα εξής (Καραμούζης, 2002:23):

⁴ Οι χώρες αυτές είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Μάλτα, η Φιλανδία, η Αυστρία και η Ιρλανδία.

⁵ Ως παράδειγμα αναφέρουμε την ισοτιμία της δραχμής με το ευρώ (1 ευρώ= 340,75 δραχμές) και την ισοτιμία του γερμανικού μάρκου με το ευρώ (1 ευρώ=1,9598 μάρκα).

- Δημοσιονομικό Έλλειμμα μικρότερο του 3% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος
- Δημόσιο Χρέους μικρότερο του 60% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος
- Μακροπρόθεσμα επιτόκια μικρότερα του μέσου όρου των καλύτερων χωρών και σε κάθε περίπτωση μικρότερα του 2%
- Πληθωρισμός μικρότερος του μέσου όρου των τριών καλύτερων χωρών και σε κάθε περίπτωση χαμηλότερος του 1,5%

Τα παραπάνω δεδομένα υποδηλώνουν τον νομισματικό χαρακτήρα της Ευρωζώνης. Πιο συγκεκριμένα το πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η επίτευξη ενός χαμηλού επιπέδου πληθωρισμού, εκ μέρους των χωρών μελών, το οποίο θα συγκρατεί τις τιμές και φυσικά μπορεί να λειτουργεί αποτρεπτικά για την εμφάνιση σημαντικών αποκλίσεων στο πεδίο της αγοραστικής δύναμης των κρατών μελών. Παράλληλα ο χαμηλός πληθωρισμός λειτουργεί αποτρεπτικά για τη συνεχή αύξηση της προσφοράς χρήματος. Ακόμη τα χαμηλά επίπεδα επιτοκίων ευνοούν το σχεδιασμό και την υλοποίηση των επενδύσεων με αποτέλεσμα την ενίσχυση της ανάπτυξης στο σύνολο της οικονομίας. Τέλος η συγκράτηση του δημοσίου ελλείμματος και του δημόσιου χρέους στα παραπάνω επίπεδα αποτελεί μια σαφή ένδειξη για περιορισμό και περιστολή των κρατικών δαπανών σε ένα ορισμένο επίπεδο.

1.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το ζητούμενο στοιχείο ωστόσο σε ένα διοικητικό εγχείρημα με σαφή τα στοιχεία της ομοσπονδίας τουλάχιστον σε οικονομικό και σε νομισματικό επίπεδο, είναι το πεδίο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Όπως φαίνεται και στον πίνακα της επόμενης σελίδας σημαντικές είναι οι αποκλίσεις που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε επίπεδο μονάδων αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Standards). Ο πίνακας 1.4 δείχνει τα στοιχεία που επικρατήσαν κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας. Η βάση του βιοτικού επιπέδου είναι σε κάθε έτος το 100, το οποίο εκφράζει τη μέση αγοραστική δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27. Όπως μπορεί να γίνει κατανοητό, ο μέσος όρος της Ευρωζώνης είναι υψηλότερος από αυτόν της Ευρώπης των 27 μεσοσταθμικά κατά

10% κατά τη διάρκεια της δεκαετίας. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν πλούσιες και φτωχές χώρες όπως μπορεί να γίνει κατανοητό. Στις πλούσιες χώρες τοποθετούνται οι χώρες του ευρωπαϊκού κέντρου και βορά (Σκανδιναβικές Χώρες, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο). Αντίστοιχα στις φτωχές χώρες συναντώνται οι χώρες του μεσογειακού νότου και οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες.

Πίνακας 1.4 Αγοραστική Δύναμη στην Ευρώπη των 27

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
European Union (27 countries)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Euro area (17 countries)	112	112	111	110	109	109	109	109	108	109
Belgium	126	124	125	123	121	120	118	116	115	116
Bulgaria	28	30	32	34	35	37	38	40	44	44
Czech Republic	68	70	70	73	75	76	77	80	80	82
Denmark	131	128	128	124	126	124	124	123	123	121
Germany	118	117	115	116	116	117	116	116	116	116
Estonia	45	46	50	54	57	62	66	69	68	64
Ireland	131	132	138	141	142	144	145	147	133	127
Greece	84	86	90	93	94	91	93	92	94	94
Spain	97	98	100	101	101	102	104	105	103	103
France	115	115	115	111	110	110	108	108	106	107
Italy	117	118	112	111	107	105	104	104	104	104
Cyprus	89	91	89	89	90	91	91	93	97	98
Latvia	37	39	41	43	46	49	52	56	56	52
Lithuania	39	41	44	49	50	53	55	59	61	55
Luxembourg	245	234	240	247	253	254	270	275	279	271
Hungary	55	59	62	63	63	63	63	62	64	65
Malta	84	78	79	78	77	78	76	76	79	81
Netherlands	134	134	133	129	129	131	131	132	134	131
Austria	131	125	126	127	127	124	125	123	124	124
Poland	48	48	48	49	51	51	52	54	56	61
Portugal	81	80	80	79	77	79	79	79	78	80

Romania	26	28	29	31	34	35	38	42	47	46
Slovenia	80	80	82	83	86	87	88	88	91	88
Slovakia	50	52	54	55	57	60	63	68	72	73
Finland	117	115	115	112	116	114	114	117	118	113
Sweden	127	122	122	124	126	122	123	125	123	119
United Kingdom	119	120	120	122	124	122	120	116	115	112

Πηγή: Eurostat

Η Ελλάδα, βρίσκεται κάτω από τον κοινοτικό μέσο σε ολόκληρη τη δεκαετία, σημειώνοντας όμως αύξηση από το 84% του 2000 σε 94% το 2009. Τα στοιχεία αυτά δεικνύουν την ελληνική οικονομική ανάκαμψη που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας. Ωστόσο οι αποκλίσεις που επικρατούν στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως αμελητέες. Εκτός από τις διαφορετικές ιστορικές καταβολές που χαρακτηρίζουν την κάθε διαφορετική κοινοτική οικονομία, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα διαφορετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα διαφορετικά φορολογικά συστήματα, οι διαφορετικές εργασιακές σχέσεις κ.α. Οι αποκλίσεις αυτές αντανακλώνονται και στον πληθωρισμό των κρατών μελών που παρίσταται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 1.5 Πληθωρισμός στην Ευρώπη των 27

Belgium	2.3
Bulgaria	3.0
Czech Republic	1.2
Denmark	2.2
Germany	1.2
Estonia	2.7
Ireland	-1.6
Greece	4.7
Spain	2.0
France	1.7
Italy	1.6
Cyprus	2.6
Latvia	-1.2
Lithuania	1.2
Luxembourg	2.8

Hungary	4.7
Malta	2.0
Netherlands	0.9
Austria	1.7
Poland	2.7
Portugal	1.4
Romania	6.1
Slovenia	2.1
Slovakia	0.7
Finland	1.7
Sweden	1.9
United Kingdom	3.3
E.U. (27)	2.1
Euro Area	1.6

Πηγή: Eurostat

Με βάση τα δεδομένα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat) το γενικό επίπεδο τιμών, στην Ευρώπη των 27, στο τέλος του 2010 αυξήθηκε κατά 2,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο του 2009. Αντίστοιχα ο πληθωρισμός στις οικονομίες της ευρωζώνης το ίδιο χρονικό διάστημα, σημείωσε χαμηλότερη αύξηση της τάξεως του 1.6 %. Στην ευρωζώνη η οικονομία με τον μεγαλύτερο πληθωρισμό ήταν η ρουμανική (6,1) και η ελληνική (4,7) και ακολούθησαν το Ηνωμένο Βασίλειο (3,3) και η Κύπρος (2,1). Στον αντίποδα η Ιρλανδία και η Λετονία εμφάνισαν αρνητικό πληθωρισμό (-1,6, και -1,2 αντίστοιχα. Στην υπόλοιπη επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρήθηκε γενικά μια άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών, η οποία συνδέεται άμεσα με την τρέχουσα οικονομική κρίση.

Κλείνοντας την ενότητα δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι το ευρώ αποτελεί ένα από τα ισχυρότερα νομίσματα του κόσμου. Εκτός από τη βρετανική στερλίνα και το λετονικό λατ τα οποία υπερισχύουν σε αγοραστική δύναμη του ευρώ, ένα ευρώ διαθέτει μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη, από κάθε άλλη νομισματική μονάδα του πλανήτη. Συνεπώς το μίγμα που διαμορφώνεται στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδιαίτερα της Ευρωζώνης διαφοροποιεί σημαντικά το επίπεδο ζωής των Ευρωπαίων πολιτών. Ως αποτέλεσμα δεν μπορεί να παραβλεφθεί η σημασία ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας μέσα από κοινοτικά και κρατικά προγράμματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσδιοριστούν τα σημαντικότερα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η διερεύνηση των πεδίων της ελληνικής οικονομίας, η ανάλυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, καθώς και η μελέτη των τυχουσών στρεβλώσεων. Μέσα από αυτή την προσέγγιση επιχειρείται να διερευνηθούν τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας ώστε να κατανοηθεί το πλαίσιο της ανάπτυξης της.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες. Η πρώτη μελετά την ελληνική οικονομία, μέσα από μια ιστορική αναδρομή. Η δεύτερη διερευνά τα σημαντικότερα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας. Η τρίτη προσδίδει βαρύτητα στην ανάλυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των στρεβλώσεων της ελληνικής οικονομίας. Τέλος στην τέταρτη ενότητα παρατίθενται ορισμένες προτάσεις για έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την κρίση.

2.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε ιδιαίτερα σημαντικές δυσκολίες κατά τη περίοδο που ακολούθησε τον 'B Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο κατάφερε να ορθοποδήσει και να εξελιχθεί σε μια από τις σημαντικότερες οικονομίες της Ευρώπης (Καράγιωργας, 1981:127 & 1981α:37). Κομβικά σημεία στην πάροδο του χρόνου για την αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας ήταν η είσοδος της στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1980 και συνακόλουθα η είσοδος της στην Ευρωζώνη το 2002. Στον Πίνακα 2.1 παρίστανται στοιχεία για την εξέλιξη της μεταβολής του ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά τη διάρκεια της περιόδου 1961-2010.

Πίνακας 2.1 Μεταβολή Ελληνικού ΑΕΠ 1961-1970 (Ετος Βάσης 2000)

1961	13,2	1971	7,8	1981	-1,6	1991	3,1	2001	4,2
1962	0,4	1972	10,2	1982	-1,1	1992	0,7	2002	3,4
1963	11,8	1973	8,1	1983	-1,1	1993	-1,6	2003	5,6
1964	9,4	1974	-6,4	1984	2	1994	2	2004	4,9
1965	10,8	1975	6,4	1985	2,5	1995	2,1	2005	2,9
1966	6,5	1976	6,9	1986	0,5	1996	2,4	2006	4,5
1967	5,7	1977	2,9	1987	-2,3	1997	3,6	2007	4
1968	7,2	1978	7,2	1988	4,3	1998	3,4	2008	2,9
1969	11,6	1979	3,3	1989	3,8	1999	3,4	2009	-2
1970	8,9	1980	0,7	1990	0	2000	4,5	2010	-4,5

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή

Από τη μελέτη του πίνακα μπορούν λοιπόν να καταστούν κατανοητές οι διακυμάνσεις που γνώρισε η ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας. Ωστόσο η σημαντική αναπτυξιακή πορεία των ετών 1994-2008 την ενέταξαν στις αναπτυγμένες οικονομίες. Συνεπώς η ελληνική οικονομία έχει αποκτήσει σημαντική τεχνογνωσία όσον αφορά την αναπτυξιακή διαδικασία η οποία μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη μετά αλλά κατά τη διάρκεια της εξόδου της ελληνικής οικονομίας από την κρίση. Στον πίνακα 2.2 παρέχονται πληροφορίες για την σχέση εξαγωγών προς εισαγωγές στο ίδιο περίπου χρονικό διάστημα

Πίνακας 2.2 Σχέση Εξαγωγών προς Εισαγωγές Ελληνικής Οικονομίας (%)

1960	42
1965	33
1970	36
1975	40
1980	37
1985	41
1989	40
2000	34
2001	35
2002	32
2003	33
2004	33
2005	34
2006	31
2007	30
2008	31
2009	33

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Τέλος από τα στοιχεία του πίνακα 2.2 αναδεικνύεται το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία δεν κατάφερε κατά τη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας να εξελιχθεί σε μια εξωστρεφή οικονομική δύναμη. Παρά το γεγονός της ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ελλάδα εξακολουθεί να εξάγει περίπου το 1/3 των αγαθών που εισάγει με αποτέλεσμα να δαπανάται σημαντικό μέρος του παραγόμενου εισοδήματος στις πληρωμές των εισαγωγών. Παράλληλα οι πόροι της ελληνικής οικονομίας δεν χρησιμοποιούνται με βάση τις άριστες εναλλακτικές χρήσεις του, με αποτέλεσμα να χάνονται έσοδα από εξαγωγές προϊόντων που δεν γίνονται (Πουρναράκης, 2000:327).

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας στο χρόνο σηματοδοτείται από μια έντονη ανάπτυξη 1960-1970, μια προσπάθεια για ανάκαμψη την περίοδο 1970-1980, σχετική στασιμότητα την περίοδο 1980-1994, ικανοποιητική ανάκαμψη το χρονικό διάστημα 1994-2008 και από τη γνωστή ύφεση τη διετία 2008-2010.

2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

2.2.1 Το Χρονικό Διάστημα 1994-2005

Η ελληνική οικονομία από το 1996 και έπειτα είχε εισέλθει σε μια νέα φάση οικονομικής μεγέθυνσης. Ωστόσο οι ρυθμοί αυτοί διακόπηκαν λόγω τη οικονομικής κρίσης και της κρίσης χρέους ελλείμματος που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία. Οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης συνοδεύτηκαν από αύξηση των επενδύσεων του παγίου κεφαλαίου και από την επιτάχυνση της παραγωγικότητας της εργασίας. Αντίστοιχα από το 1999 και έπειτα παρατηρούνται χαμηλά επιτόκια σε συνδυασμό με τον χαμηλό πληθωρισμό. Την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας την περίοδο 1996-1999 διαδέχθηκε μια φάση άνθησης μεταξύ των ετών 2000-2007.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ κυμάνθηκε γύρω στο 4%. Θεωρείται χρήσιμο να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου είχε προκύψει άνοδος της κερδοφορίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε συνδυασμό με την επιτάχυνση της συσσώρευσης του παγίου κεφαλαίου, ιδιαίτερα σε μηχανικό εξοπλισμό. Τα αποτελέσματα αυτά επέφεραν επιτάχυνση του τεχνολογικού και του οργανωτικού εκσυγχρονισμού των

επιχειρήσεων ο οποίος κατά κανόνα οφείλεται στη μείωση του εισοδηματικού μεριδίου της εργασίας και στην άνοδο της παραγωγικότητας του παγίου κεφαλαίου(INE/ΓΣΕΕ, 2005).

Κατά συνέπεια μέσω των παραπάνω ενδείξεων μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία έχει εξέλθει από τη μακρά περίοδο έντονων διακυμάνσεων της περιόδου 1980-1993. Παράλληλα η άνθηση αυτή επέφερε θετικές επιδράσεις προς το επιχειρηματικό κλίμα δηλαδή την προοπτική περάτωσης νέων επενδύσεων, ιδιαίτερα εξαγωγικού προσανατολισμού. Η Ελλάδα εκμεταλλεύτηκε τη μεταβλητή της εισόδου της στην Ε.Ε. και αναπτύχθηκε με βάση το μοντέλο της μικρής χώρας που δραστηριοποιείται σε ένα σύνθετο πλαίσιο διεθνών εμπορικών σχέσεων (Κατρανίδης, 1992:47). Και αυτό διότι η άνοδος της κερδοφορίας των ελληνικών επιχειρήσεων τις επέτρεψε να τοποθετήσουν εκ νέου τα κέρδη τους και πρόσφερε στους Έλληνες εξαγωγείς τη δυνατότητα να αντισταθμίσουν τα κόστη εξωτερικών συναλλαγών προβαίνοντας στην εκροή ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό. Ως αποτέλεσμα η απόδοση του κεφαλαίου στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας ανήλθε σε 118 μονάδες το 2004 με βάση τις 100 μονάδες του 1995. ή άνοδος της κερδοφορίας σε παράλληλα με την άρση του περιορισμού της ζήτησης συνέβαλλε στην άνοδο των επενδύσεων και στην συνακόλουθη επιτάχυνση της συσσώρευσης κεφαλαίου.

Η αύξηση της εγχώριας ενεργού ζήτησης έδρασε θετικά μέσω του αποτελέσματος του επιταχυντή στην αύξηση των επενδύσεων του παγίου κεφαλαίου. Η αύξηση ήταν αρκετή ώστε να υπερκαλύψει την αρνητική συμβολή της εξωτερικής ζήτησης που επιδεινώνει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Το γεγονός αυτό ενισχύει το θετικό κλίμα που υπάρχει για την ανάπτυξη της εξωστρέφειας των ελληνικών προϊόντων(INE/ΓΣΕΕ, 2005).

Παράλληλα οι ιδιωτικές επενδύσεις στην χώρα παρουσίασαν ιδιαίτερη ανοδική τάση. Συγκεκριμένα η ανάκαμψη των ελληνικών επενδύσεων ξεπέρασε τον κοινοτικό μέσο όρο- η Ελλάδα είναι πρώτη στην κατάταξη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο 1996-2004. Η αύξηση των επενδύσεων του παγίου κεφαλαίου υπήρξε ιδιαίτερα επωφελής για την ελληνική οικονομία μια και αποτελεί ένδειξη κερδοφόρας μεταστροφής του ελληνικού επιχειρείν. Οι αυξημένες επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό σημαίνουν ανανέωση του παραγωγικού συστήματος. Ο νέος μηχανολογικός εξοπλισμός μεταφέρει στην παραγωγική διαδικασία νέες τεχνολογίες, αυξάνοντας την παραγωγικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου. Κατά την ίδια χρονική περίοδο οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ανήλθαν στο 20% με 26% του ελληνικού ΑΕΠ.

Η ύπαρξη των οικονομικών αυτών δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία διένυσε μια οικονομική περίοδο σημαντικής ανάπτυξης κατά τη διάρκεια των ετών 1995-2005. Ως προοπτική εδραίωσης και παραπέρα επέκταση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας μπορεί να ιδωθεί η εξάπλωση των ελληνικών εξαγωγών- είτε πρόκειται για καταναλωτικά είτε για κεφαλαιουχικά αγαθά- στις χώρες της Βαλκανικής. Η αύξηση της συσσώρευσης επιτρέπει στις επιχειρήσεις των οποίων η παραγωγή απευθύνεται στην κάλυψη της εγχώριας ζήτησης να προβούν σε παραγωγή προϊόντων που θα αποσκοπεί στην κάλυψη γειτονικών εξωτερικών αγορών (Δημόπουλος, 1995:327). Σε αυτό συνηγορεί και η έντονη αύξηση της κερδοφορίας γεγονός που επιτρέπει σε πολλές οικονομικές μονάδες να προσλαμβάνουν μεσάζοντες ή να διατηρούν υποκαταστήματα στις όμορες χώρες που στηρίζουν την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων τους.

Ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας είναι η επιτάχυνση της αύξησης της παραγωγικότητας εργασίας. Από το 1996 έως το 2004 η παραγωγικότητα της εργασίας παρουσίασε ιδιαίτερη ανοδική τάση. Κινητήρια δύναμη του φαινομένου αυτού είναι η ταχύρρυθμη αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου(INE/ΓΣΕΕ, 2005).

Επίσης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα η οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου παρουσίασε σημεία ήπιας ανάκαμψης. Η συμβολή της ανόδου της οριακής παραγωγικότητας του κεφαλαίου στον δείκτη κερδοφορίας είναι μεν μικρή, όχι όμως αμελητέα. Η θετική συμβολή στην άνοδο της μεταβλητής έγκειται στο βασικό σημείο που προσδιορίζει ότι το ύψος του παγίου κεφαλαίου που απαιτείται για την παραγωγή μιας μονάδας καθαρού προϊόντος μειώνεται. Συνεπώς η οικονομία γίνεται

ανταγωνιστικότερη, διότι επί της ουσίας το κόστος παραγωγής ενός προϊόντος είναι μικρότερο, άρα και η σχετική τιμή του έναντι των ανταγωνιστικών προϊόντων των άλλων οικονομιών.

Αντίστοιχα η εξέλιξη του μεριδίου εργασίας στο σύνολο της οικονομίας εμφανίζει μακροχρόνια πτωτική τάση. Διαιρώντας τον μέσο πραγματικό μισθό με την παραγωγικότητα της εργασίας προκύπτει το εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας. Η πτωτική τάση του πραγματικού κόστους εργασίας έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση του κόστους παραγωγής για τις επιχειρήσεις, γεγονός θετικό για τις επενδύσεις αφού λαμβάνει χώρα αναδιανομή εισοδήματος από τον συντελεστή εργασία στο συντελεστή κεφάλαιο.

Τέλος κυρίαρχο χαρακτηριστικό στην Ελλάδα αποτελεί ο χαμηλός πληθωρισμός και το υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών. Ο πληθωρισμός έχει σταθεροποιηθεί τα τελευταία έτη περίπου στο 3% με 4% καθώς το προϊόν έχει ανέλθει στο ανώτερο επίπεδο του. Ο χαμηλός πληθωρισμός προσδίδει ανταγωνιστικότητα στα ελληνικά προϊόν καθώς τα κάνει φθηνότερα σε σύγκριση με εκείνα των ξένων οικονομιών. Το γεγονός αυτό επηρεάζει βέβαια θετικά τις εξαγωγές μέσα από τη λειτουργία του μακροοικονομικού κυκλώματος (Λιανός Θ – Μπένος, 1998:147).

2.2.2 Το Χρονικό Διάστημα 2006-2009

Ωστόσο η περίοδος της οικονομικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας συνεχίστηκε μέχρι το 2008. Από το 2009 και πέρα η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει σε μια περίοδο ύφεσης όπως καταμαρτυρούν τα στοιχεία του Πίνακα 2.3.

Πίνακας 2.3 Ρυθμός Μεταβολής Ελληνικού Ακαθάριστου Προϊόντος 2006-2010

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ
2006	4,5
2007	4
2008	2,9
2009	-2,0
2010	-4,0

Πηγή: Eurostat

Από τη μελέτη του πίνακα 2.4 μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει σε μια διαδικασία ύφεσης. Η ανάπτυξη των ετών 1994-2005, συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια των ετών 2006,2007 και 2008. Ωστόσο από το έτος 2008 η ελληνική ανάπτυξη σημείωσε αρνητικό πρόσημο.

Οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις οφείλονται τόσο στην επίδραση που άσκησε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, στην ελληνική οικονομία όσο και σε ενδογενή προβλήματα. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση προκάλεσε αρνητικές επιδράσεις στη διαδικασία του διατραπεζικού δανεισμού, με αποτέλεσμα τη δυσχέρεια δανεισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις ελληνικές τράπεζες. Παράλληλα η πολιτική του σκληρού ευρώ που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, οδήγησε τις μικρές οικονομίες της ευρωζώνης στην δυσκολία τέλεσης αποτελεσματικών εξαγωγών, καθώς τα προϊόντα τους γινόταν ολοένα ακριβότερα. Αν ληφθεί υπόψη ότι οι μικρές χώρες της ευρωζώνης προβαίνουν στην αγορά αγαθών από τις πλουσιότερες, τότε μπορεί να γίνει κατανοητό ότι συχνά αντιμετωπίζουν υπέρμετρο δημοσιονομικό κόστος. (INE/ΓΣΕΕ, 2009).

Η ιδιαιτερότητα αυτής της κατάστασης μπορεί να προσληφθεί και διαμέσου των συνθηκών δανεισμού που αντιμετώπισε για σημαντικό χρονικό διάστημα η ελληνική οικονομία. Μετά την είσοδο στην ευρωζώνη, ήταν ευκολότερο για την Ελλάδα να προβαίνει σε δανεισμό προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες του δημόσιου τομέα. Αυτό συνέβαινε αφενός διότι ως κράτος μέλος της ευρωζώνης αντιμετώπιζε χαμηλό κόστος κατά τη διαδικασία δανεισμού και αφετέρου τα θετικά στοιχεία της οικονομικής ανάπτυξης της κατά τη δεκαετία 1996-2005 ενίσχυαν το κύρος της στις διεθνείς χρηματαγορές. Το χαμηλό κόστος δανεισμού, τόσο για το κράτος, όσο και για τις επιχειρήσεις του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα (τράπεζες και λοιπά πιστωτικά ιδρύματα) ενίσχυε το επίπεδο της ρευστότητας στην αγορά. Ως αποτέλεσμα οι συνθήκες ανάπτυξης βελτιωνόταν ολοένα (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009).

Ωστόσο η πορεία αυτή ξαφνικά ανετράπη. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το σοκ που υπέστη η ελληνική οικονομία οφείλεται τόσο σε εξωγενείς όσο και σε ενδογενείς παράγοντες. Οι εξωγενείς παράγοντες έθεσαν ουσιαστικά τόσο τον δημόσιο όσο και τον χρηματοπιστωτικό τομέα εκτός διεθνών χρηματαγορών. Τα ενδογενή προβλήματα σε πρώτη ανάλυση προήλθα από την άσχημη κατάσταση στην οποία βρέθηκαν τα δημοσιονομικά της χώρας(INE/ΓΣΕΕ, 2009). Στον πίνακα 2.4

παρουσιάζονται στοιχεία για το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της ελληνικής οικονομίας⁶

Πίνακας 2.4 Έλλειμμα και Χρέος Ελληνικής Οικονομίας

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΧΡΕΟΣ
2006	-3,6	97,8
2007	-5,1	95,7
2008	-7,7	99,2
2009	-15,4	126,8

Πηγή: Eurostat

Όπως μπορεί να γίνει κατανοητό από τα στοιχεία του πίνακα 3, το έλλειμμα του προϋπολογισμού της ελληνικής οικονομίας από 3,6% το 2006, αυξήθηκε σε -15,4% το 2009. Αντίστοιχα το δημόσιο χρέος της γενικής κυβέρνησης από 97,8% το 2006 αυξήθηκε σε 126,8% το 2009. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην ιδιαίτερα σημαντική υστέρηση εσόδων που παρουσίασε ο δημόσιος τομέας κατά την ίδια χρονική περίοδο. Ως αποτέλεσμα επήλθε ανισορροπία στον κρατικό προϋπολογισμό με αποτέλεσμα τον εκτροχιασμό των δημόσιων οικονομικών.

Τα δεδομένα αυτά ενισχύθηκαν και από την ύπαρξη ενός επίμονου πληθωρισμού ο οποίος δυσχέραινε ακόμη περισσότερο το ελληνικό πρόβλημα. Στον πίνακα 2.5 παρουσιάζονται τα συγκεντρωτικά στοιχεία του ελληνικού πληθωρισμού.

---

⁶ Αναλυτικότερη παρουσίαση του προβλήματος του ελληνικού δημοσιονομικού ελλείμματος λαμβάνει χώρα στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας.

Πίνακας 2.5 Πληθωρισμός Ελληνικής Οικονομίας 2005-2009

Έτος	2005	2006	2007	2008	2009
Πληθωρισμός	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3

Πηγή: Eurostat

Αν στα παραπάνω στοιχεία προστεθεί το στοιχείο ότι ο μέσος πληθωρισμός για τους παρελθόντες μήνες του 2010 ανέρχεται σε 5,0% περίπου (στοιχεία Ελληνικής Στατιστικής Αρχής) εξάγεται το συμπέρασμα μιας ιδιαίτερα δύσκολης οικονομικής συγκυρίας. Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι η ύπαρξη ενός επίμονου πληθωρισμού σε μια χώρα μπορεί να προκαλέσει υψηλή μεταβλητότητα της οικονομικής δραστηριότητας, λόγω της προσπάθειας των οικονομικών αρχών από τη μία πλευρά, να τον καταπολεμήσουν και της λειτουργίας των ενδογενών μηχανισμών του οικονομικού συστήματος που τον προκαλούν. Η μεταβλητότητα αυτή προκύπτει λόγω της αδυναμίας των οικονομικών αρχών να μειώσουν τον πληθωρισμό καθώς λαμβάνεται υπόψη η προοπτική ύφεσης στην οποία μπορεί να εισέλθει η οικονομία (Κιντής & Πουρναράκης, 1993:67). Είναι εύλογο ότι η μεταβλητότητα του γενικού επιπέδου των τιμών επιφέρει σημαντικές αναταράξεις στη συναλλαγματική ισοτιμία, με αποτέλεσμα την εμφάνιση σημαντικών πιέσεων στις ελληνικές εξαγωγές (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009).

Η επίδραση των παραπάνω στοιχείων στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις και ιδιαίτερα στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας είναι προφανής. Ο επίμονος πληθωρισμός οδηγεί στην ανατίμηση των ελληνικών προϊόντων με αποτέλεσμα να είναι ακριβότερα έναντι των αλλοδαπών υποκατάστατων τους. Αν στο δεδομένο αυτό προστεθεί η σχετικά υψηλή συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι των υπολοίπων νομισμάτων τότε μπορεί να γίνει αντιληπτό τις στρεβλώσεις που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά προϊόντα στη διεθνή κυκλοφορία τους (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009)⁷.

Με άλλα λόγια η επίδραση της χρηματοπιστωτικής και της συνακόλουθης οικονομικής κρίσης της ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές της είναι σημαντική. Αν ληφθούν υπόψη και τα μέτρα που εμπεριέχονται στο πακέτο

⁷ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ με το δολαρίου κυμαίνεται κατά το παρόν χρονικό διάστημα μεταξύ 1,35 και 1,45 (Στοιχεία Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας).

στήριξης που ανακοίνωσε η ελληνική κυβέρνηση την άνοιξη του τρέχοντος έτος, και που έχουν τον χαρακτήρα της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής τότε μπορεί να καταστεί κατανοητό ακόμη περισσότερο το πρόβλημα. Ειδικότερα η αδυναμία ρευστότητας που παρατηρείται στην ελληνική αγορά δημιουργεί εμπόδια στη χρηματοδότηση των επενδύσεων με αποτέλεσμα την ύπαρξη αρνητικών επιπτώσεων στη διεθνή εμπορική δραστηριότητα. Στον πίνακα 2.6 που ακολουθεί παρατίθενται ορισμένα στοιχεία για την ελληνική εμπορική δραστηριότητα.

Πίνακας 2.6 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

ΕΤΟΣ	Έλλειμμα Τρεχουσών Συναλλαγών/ ΑΕΠ	Εμπορικό Έλλειμμα/ΑΕΠ
2006	11,6%	17,5%
2007	14,8%	18,9%
2008	15,1%	19,1%
2009	11,0%	12,7%

Πηγή Τράπεζα της Ελλάδας

Τα παραπάνω μεγέθη ακολούθησαν σε σημαντικό βαθμό την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο με εξαίρεση το 2009, παρατηρείται μια έντονη αυξητική τάση του εμπορικού ελλείμματος με το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών να επιμένει σε διψήφια νούμερα. Σε κάθε περίπτωση εντούτοις η ελληνική οικονομία μπορεί να ανακτήσει τη δυναμική της.

2.3 ΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΕΒΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.3.1 Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα της Ελληνικής Οικονομίας

Η ελληνική οικονομία εκτός από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει τον τελευταίο καιρό διακρίνεται και από ορισμένα ιδιαίτερα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Το σημαντικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνικής οικονομίας είναι η φυσική της θέση στο γεωγραφικό χώρο. Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια ιδιαίτερη πλεονεκτική θέση καθώς αποτελεί το ακροτελεύτιο άκρο της Ευρώπης προς το νότο και την ανατολή όπου συνορεύει με την Αφρική και την Ασία. Παράλληλα διαμέσου της Μεσογείου και της διώρυγας του Σουέζ υπάρχει η δυνατότητα σύνδεσης με τις ασιατικές οικονομίες. Επίσης μέσω των Δαρδανελίων η Ελλάδα μπορεί να έχει πρόσβαση προς τη Ρωσία. Με άλλα λόγια δεν είναι υπερβολή αν υποστηριχτεί ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα στρατηγικό σημείο από οικονομική και γεωπολιτική σκοπιά.

Όσον αφορά τους κλάδους προϊόντων στους οποίους η ελληνική οικονομία παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα ποικίλλουν. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο κλάδος των αγροτικών τροφίμων ο οποίος χαρακτηρίζεται από την ποιότητα του. Παράλληλα σημαντική θέση στην παραγωγή του ελληνικού ακαθάριστου προϊόντος κατέχουν κλάδοι όπως είναι ο τουρισμός και η ναυτιλία, η επεξεργασία καπνού, τα χημικά προϊόντα, τα μέταλλα και οι μονάδες διύλισης πετρελαίου.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία που δίνονται στον πίνακα 2.7 σημαντικό ρόλο διαδραματίζει στο συνολικό παραγόμενο προϊόν της Ελλάδας ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας. Ειδικότερα η κατηγορία της γεωργίας παρά τη μειωτική τάση που παρατηρείται να ακολουθεί κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου, χαρακτηρίζεται από μια σταθερότητα στη συμμετοχή της στο τελικό προϊόν η οποία υπερβαίνει τα έξη δισεκατομμύρια ευρώ το 2009. Σταθερά αυξανόμενη είναι η συμμετοχή του τουρισμού ο οποίος από 9 δισεκατομμύρια το 2000 έφτασε την προστιθέμενη αξία των 15 δισεκατομμυρίων το 2009. Συνακόλουθα το χονδρικό και λιανικό εμπόριο αύξησε τη συμμετοχή του στην ελληνική προστιθέμενη αξία από 17 σε 34 δισεκατομμύρια⁸.

Οι μεταφορές και επικοινωνίας υπερδιπλασίασαν τη συμμετοχή τους από 9 σε 19 δισεκατομμύρια μεταξύ της περιόδου 2000-2009, όπως σχεδόν επίσης και οι

---

⁸ Η αριθμητική παράθεση γίνεται κατά προσέγγιση ώστε να μην υπάρξει κόπωση του αναγνώστη

ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (από 6,5 σε 11,5 δισεκατομμύρια). Επηρεασμένες από την κρίση είναι οι κατασκευές οι οποίες εμφάνισαν στατικότητα στο ίδιο χρονικό διάστημα και αναμένουν μια νέα ώθηση ώστε να επανακάμψουν. Τέλος οι κτηματομεσιτικές υπηρεσίες αύξησαν ιδιαίτερα τη δυναμική τους (από 18 σε 30 περίπου δισεκατομμύρια) στοιχείο που επικυρώνει την εδραίωση ενός υπολογίσιμου τριτογενούς τομέα στην ελληνική οικονομική επικράτεια.

Από τα παραπάνω μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία απορρέουν από τη λειτουργία του πρωτογενούς και του τριτογενούς τομέα. Το ιδιαίτερα εύκρατο κλίμα σε συνδυασμό με τη γονιμότητα του εδάφους προσφέρει σημαντικές δυνατότητες όσον αφορά την ποιότητα των παραγόμενων ελληνικών προϊόντων. Παράλληλα η συνεχής εξειδίκευση της ελληνικής οικονομίας στον τριτογενή τομέα παρέχει εγγυήσεις για ιδιαίτερα ποιοτικές υπηρεσίες.

Ωστόσο είναι η απαραίτητο να δοθεί μια νέα ώθηση στην παραγωγική δραστηριότητα του προϊόντος στο δευτερογενή τομέα. Η ενίσχυση της βιομηχανίας θα προκαλέσει τόσο αυξητικές επιδράσεις στη λειτουργία του μακροοικονομικού κυκλώματος, όσο και αναδιανεμητικές επιδράσεις στο συνολικό παραγόμενο προϊόν. Παράλληλα η βελτίωση της παραγωγικής δραστηριότητας στη βιομηχανία μπορεί να δώσει ώθηση και στον εξωστρεφή προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας.

Πίνακας 2.8 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά Κλάδο στην Ελλάδα										
I. Τρέχουσες τιμές	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*	2009*
Γεωργία, θήρα και δασοκομία	7.344	7.662	7.582	7.817	7.579	7.747	6.317	6.190	5.957	6.014
Αλιεία	589	599	602	632	593	656	679	681	611	608
Ορυχεία και λατομεία	682	672	776	757	802	802	811	904	904	828
Μεταποίηση	13.392	13.590	14.213	14.771	15.492	16.987	17.827	18.265	20.644	21.392
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	2.680	2.797	3.548	3.798	4.128	4.705	4.812	5.365	5.621	5.560
Κατασκευές	8.470	10.528	8.577	10.045	10.762	10.949	12.910	13.012	10.733	9.533
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο: επισκευές οχημάτων και ειδών νοικοκυριού	17.814	20.150	23.100	28.345	29.958	29.539	31.738	33.696	34.029	34.286
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	9.061	9.543	10.075	10.201	10.822	12.181	13.481	13.605	15.176	15.111
Μεταφορές, αποθηκεύσεις και επικοινωνίες	9.389	10.357	11.445	13.394	15.596	17.729	18.855	21.748	22.845	19.468
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	6.664	5.494	5.818	6.589	8.433	8.395	9.023	9.934	10.718	11.537
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστ.	18.130	19.642	21.758	23.621	24.588	24.734	25.084	27.916	29.035	30.412
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	9.972	10.708	11.995	12.030	14.328	14.797	15.379	16.866	18.184	19.984
Εκπαίδευση	6.182	6.577	7.378	8.901	9.495	10.094	10.901	12.220	13.179	14.444
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4.483	4.386	5.002	6.044	6.392	7.108	7.957	8.767	9.327	8.200
Άλλες υπηρεσίες υπέρ του κοινωνικού συνόλου	4.778	5.436	6.285	6.292	6.376	6.882	7.724	7.600	9.387	8.950
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	751	829	963	1.069	1.196	1.318	1.484	1.700	1.878	1.899
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα										
Σύνολο A17	120.382	128.969	139.116	154.303	166.540	174.624	184.982	198.468	208.229	208.228
Φόροι μείον επιδοτήσεις στα προϊόντα	15.899	17.459	17.499	18.128	18.726	20.195	24.938	27.072	27.449	24.818
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	136.281	146.428	156.615	172.431	185.266	194.819	209.919	225.539	235.679	233.046

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

2.3.2 Οι Στρεβλώσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Όπως κάθε οργανωμένο οικονομικό σύστημα, κατά ανάλογο τρόπο και η ελληνική οικονομία παρουσιάζει ορισμένες στρεβλώσεις. Το βασικότερο χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας είναι η σημαντική κατανάλωση ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα η τελική καταναλωτική δαπάνη εκφράζει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ποσοστό του ελληνικού ΑΕΠ.

Πίνακας 2.9 Ποσοστό Καταναλωτικής Δαπάνης ως Ποσοστό του ΑΕΠ

2000	0,901
2001	0,899
2002	0,912
2003	0,877
2004	0,871
2005	0,889
2006	0,888
2007	0,893
2008	0,912
2009	0,924

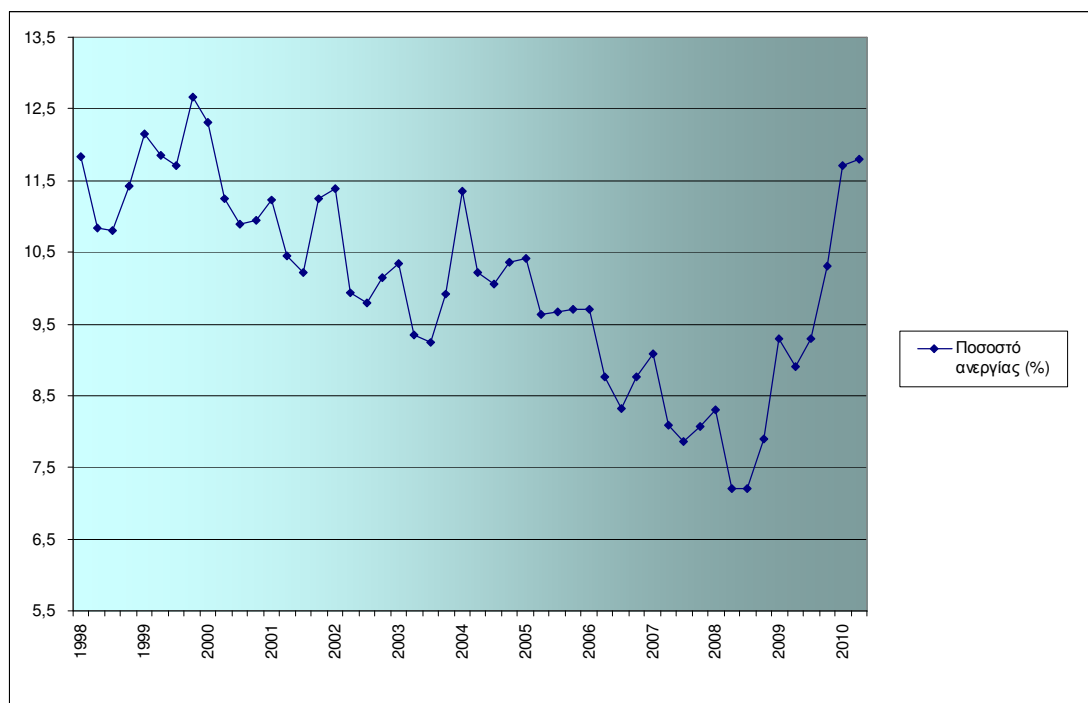
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το ποσοστό της τελικής καταναλωτικής δαπάνης όσον αφορά τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν, βρέθηκε σε σημαντικά υψηλά επίπεδα που κυμάνθηκαν γύρω από το 90%. Η συμμετοχή αυτή της καταναλωτικής δαπάνης στα τελικά μακροοικονομικά μεγέθη υποδηλώνει την έντονη ροπή προς κατανάλωση η οποία υπερνικά την αντίστοιχη για αποταμίευση. Το γεγονός αυτό έχει σημαντικές επιδράσεις στη διαδικασία της επένδυσης, υπό την έννοια, ότι συμπιέζεται το απόθεμα ρευστών διαθεσίμων των τραπεζών, γεγονός που δυσχεραίνει τη διαδικασία χρηματοδότησης των επενδύσεων. Με άλλα λόγια ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στην κατανάλωση και όχι στην παραγωγή.

Το στοιχείο αυτό έχει ιδιαίτερα ανησυχητικές διαστάσεις όσον αφορά τον εξωστρεφή προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η ελληνική οικονομία δεν κατάφερε να αποκτήσει μια σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα και να επέλθουν σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο μακροοικονομικό κύκλωμα και ιδιαίτερα στην τόνωση της απασχόλησης (Λιανός κ συν. 1998:221). Ως αποτέλεσμα ο δείκτης της ανεργίας παρέμεινε σε σημαντικά επίπεδα . Ειδικότερα το 2008 οι εξαγωγές της ελληνικής οικονομίας αντιπροσώπευαν μόλις το 7,8% του ΑΕΠ, την ώρα που σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης και της Ευρώπης των 27, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν υπερδιπλάσιο τουλάχιστον.

Το ποσοστό ανεργίας στην ελληνική επικράτεια εμφανίζει ανησυχητική αύξηση τα τελευταία 2 έτη, παρά το γεγονός ότι είχε μειωθεί σημαντικά την περίοδο 2004-2008. Η ανοδική τάση που φαίνεται στο διάγραμμα σύμφωνα με τις προβλέψεις θα επιδεινωθεί, με τις πλέον δυσοίωνες προβλέψεις να αναφέρουν ανεργία της τάξεως του 15% στην ελληνική οικονομία.

Γράφημα 2.2 Διαχρονικό Ποσοστό Ανεργίας στην Ελλάδα

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Τέλος ο επίμονος πληθωρισμός της ελληνικής οικονομία, αποδεικνύει την έλλειψη της δυναμικής του ανταγωνισμού στις αγορές. Τόσο η ύπαρξη σημαντικού αριθμού κλειστών επαγγελμάτων (ορκωτοί λογιστές, συμβολαιογράφοι, φαρμακοποιοί) όσο και η συχνή εμφάνιση του φαινομένου των συμπαιγνιών στη διαδικασία της τιμολόγησης διατηρούν υψηλά τις τιμές, μειώνοντας φυσικά την καταναλωτική αγοραστική δύναμη. Ο πληθωρισμός από το 2008 έως σήμερα κινείται σε επίπεδα που υπερβαίνουν το 4%, αν όχι και το 5% ενώ τα αντίστοιχα μεγέθη στην ευρωζώνη προσεγγίζουν το 2% περίπου. Είναι ευνόητο ότι εκτός από την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών μειώνεται και η αξία των τελικών παραγόμενων προϊόντων γεγονός που επιφέρει σημαντικές στρεβλώσεις στην οικονομική δραστηριότητα.

2.4 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τα προβλήματα που έχουν προκύψει στην ελληνική οικονομία, ειδικά μετά την είσοδο της χώρας στον μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούν να αντιμετωπιστούν με μια σειρά από διαρθρωτικές κινήσεις, οι οποίες λίγο έως πολύ θα αναδιαρθρώσουν το παραγωγικό μοντέλο της χώρας. Έμφαση πρέπει να αποδοθεί στα ακόλουθα στοιχεία (Λαμπριανίδης, 2001 & Κουρλιούρος 2009):

- ∇ Ενίσχυση των κλάδων της οικονομίας, όπου η Ελλάδα εμφανίζει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Απαραίτητο στοιχείο αυτής της κατεύθυνσης είναι η ενίσχυση του τουρισμού και της αγροτικής οικονομικής δραστηριότητας
- ∇ Προσανατολισμός προς ένα νέο μοντέλο δημόσιων επενδύσεων και υποδομών, όπου θα προσδίδεται βαρύτητα στην ανάπτυξη και όχι στην κατανάλωση
- ∇ Δημιουργία συνθηκών μέσα από νομοθετικές πρωτοβουλίες, ώστε να αναπτυχθεί η ιδιωτική επιχειρηματικότητα, μέσα από αυτόνομες προσπάθειες και όχι διαμέσου της προσμονής των κρατικών επιχορηγήσεων και επιδοτήσεων. Το νέο ελληνικό μοντέλο που πρέπει

να επικρατήσει οφείλει να βασίζεται στις δικές του δυνάμεις και όχι στις έξωθεν παρεμβάσεις

- ∇ Αναμόρφωση του κράτους με τέτοιο τρόπο ώστε να κατανέμονται οι δημόσιοι υπάλληλοι σε θέσεις που μπορούν να είναι παραγωγικοί. Επίσης θα ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση να κλείσουν οι οργανισμοί οι οποίοι δεν προσφέρουν στην παραγωγική διαδικασία προστιθέμενης αξίας.

Οι παραπάνω προτάσεις αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση παράθεσης προτάσεων για το ελληνικό μακροοικονομικό πρόβλημα. Προκειμένου να καταστεί ωστόσο ευκρινέστερο το πρόβλημα είναι απαραίτητη μια ανάλυση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Η ανάλυση αυτή επιχειρείται στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσδιοριστούν ορισμένα στοιχεία αναφορικά με την τρέχουσα οικονομική κρίση. Το κεφάλαιο αποδίδει βαρύτητα στην περίπτωση της Ελλάδας και διερευνά το ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να κατανοηθεί το ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα, και υπό αυτή την έννοια να τονιστεί η χρησιμότητα που μπορεί να αποκτήσει το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τρεις επιμέρους ενότητες. Στην πρώτη διερευνάται το φαινόμενο των διεθνών οικονομικών κρίσεων. Η δεύτερη προσδιορίζει τον πυρήνα της κρίσης που διέπει την ελληνική οικονομία, μέσα από τη μελέτη του ελληνικού δημοσιονομικού ελλείμματος. Η τελευταία ενότητα του κεφαλαίου προκρίνει ορισμένες προτάσεις για έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την κρίση.

3.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008

3.1.1 Θεωρητικές Προσεγγίσεις για τις Οικονομικές Κρίσεις

Η εμφάνιση του φαινομένου της οικονομικής κρίσης συνιστά ένα γεγονός το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τις προβλέψεις και εκτιμήσεις του ορθόδοξου οικονομολογικού τρόπου σκέψης. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την Ορθόδοξη Οικονομική Σχολή (Σμιθ, Ρικάρντο κ.α.) το οικονομικό σύστημα έχει τη δυνατότητα να έρχεται σε ισορροπία από μόνο του και να λειτουργεί εύρυθμα, δίχως καμία κρατική παρέμβαση. Συνεπώς οποιασδήποτε μορφή διατάραξης της λειτουργίας του συστήματος έχει προσωρινό χαρακτήρα, καθώς το σύστημα έχει αυθύπαρκτα την ικανότητα να ισορροπεί. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκονται και οι νεοκλασικοί

οικονομολόγοι (Σάμουελσον, Φρίντμαν, Σόλου) οι οποίοι δηλώνουν ότι οποιαδήποτε μορφή κρατικής παρέμβασης στη λειτουργία του οικονομικού συστήματος έχει ακριβώς τις αντίθετες συνέπειες από τις στοχευόμενες: εξοκέλλει το σύστημα από την ισορροπία και την ανάπτυξη .

Συνακόλουθα σε μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση ο Κένυς αποδεικνύει ότι το καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής ενδογενώς λειτουργεί σε καθεστώς ανισορροπίας και συνεπώς μονάχα η κρατική παρέμβαση έχει τη δυνατότητα να το επαναφέρει σε μια πιο εύρυθμη λειτουργία. Τέλος η μαρξιστική θεώρηση υποστηρίζει ότι οι κρίσεις είναι απόρροια του καπιταλιστικού συστήματος παραγωγής, καθώς αναπτύσσονται με σκοπό την εκδήλωση και την εκτόνωση των αντιθέσεων του (Αργύρης, 2006:12-19). Όπως και στην κεϋνσιανή προσέγγιση οι οικονομικές κρίσεις προσλαμβάνονται ως ένα ενδογενές στοιχείο της λειτουργίας του οικονομικού συστήματος.

Τα βασικά αίτια εκδήλωσης των κρίσεων είναι η υπό-κατανάλωση, η υπερσυσσώρευση του κεφαλαίου και ο συνδυασμός και των δύο παραπάνω φαινομένων. Βασικές συνέπειες των παραπάνω στοιχείων είναι η συνεχής πτωτική τάση του ποσοστού του κέρδους, για ένα συνεχόμενο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα, τη μείωση του επενδύσεων, την αύξηση της ανεργίας, την πτώση της κατανάλωσης και σε τελική ανάλυση την ανεπάρκεια της ενεργού ζήτησης να καλύψει την προσφορά. Με δυο λόγια το οικονομικό σύστημα βρίσκεται σε μια απορρυθμισή η οποία προκαλεί τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές αναταραχές.

3.1.2 Η Οικονομική Κρίση του 2008

Η οικονομική κρίση του 2008, ξεκίνησε μέσα από την εκδήλωση σημαντικών προβλημάτων στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Ωστόσο τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στον χρηματοπιστωτικό κλάδο των παγκόσμιων οικονομιών, ήταν απλώς η έκφανση του φαινομένου. Η κρίση της υποκατανάλωσης ανάγκασε πολλούς δανειολήπτες να αδυνατούν να πληρώσουν τη δόση του στεγαστικού δανείου τους και πολλούς επιχειρηματίες να μην έχουν τη δυνατότητα να προχωρήσουν σε εξαγωγή των κεφαλαίων σε νέους επενδυτικούς προορισμούς.

Η κρίση του 2008, ήταν η επόμενη που παρουσιάστηκε στην καπιταλιστική ιστορία μετά την κρίση του πετρελαίου και του στασιμοληθωρισμού το 1973. Η νέα

οικονομική κρίση επήλθε ως αποτέλεσμα ενός οικονομικού κύκλου που κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του επέτρεψε την υποχώρηση του κρατικού τομέα έναντι του ιδιωτικού με αποτέλεσμα και την εδραίωση της χρηματοπιστωτικής οικονομίας έναντι της πραγματικής. Τα γεγονότα αυτά ήταν απόρροια μιας έντονης φιλελευθεροποίησης των αγορών εργασίας, κεφαλαίου και χρήματος η οποία ωστόσο προκάλεσε αρνητικές διακυμάνσεις στη λειτουργία του οικονομικού συστήματος (INE/ΓΣΕΕ, 2009).

Το εμπόριο και η διεθνής επενδυτική δραστηριότητα αναπτύχθηκαν μέσα από μια έντονη συσχέτιση με τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Παράλληλα η υποχώρηση της κρατικής δραστηριότητας από τους παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας, οι οποίοι μέχρι αυτή την εξέλιξη χαρακτηριζόταν από τον κοινωνικό τους χαρακτήρα (π.χ. κλάδος μεταφορών, ενέργειας, εκπαίδευσης) συνοδεύτηκε από μια νομοθετική δραστηριότητα η οποία στην προσπάθεια της να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για προσέλκυση επενδύσεων απορύθμισε σε μεγάλο βαθμό τις εργασιακές σχέσεις εγκαθιδρύοντας ελαστικές μορφές εργασίας (INE/ΓΣΕΕ, 2009).

Η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από τη σημαντική κατάργηση κεκτημένων και δικαιωμάτων προκάλεσε τις πρώτες αναταραχές στη λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Παρατηρήθηκε μια απόκλιση ανάμεσα στη λειτουργία της κοινωνίας και στην ανάπτυξη της οικονομίας. Η πρώτη βασική επίδραση της ανισόρροπής κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης ήταν τα προβλήματα στη ρευστότητα των τραπεζών. Αναλυτικότερα η μείωση της μέσης ροπής του πληθυσμού για κατανάλωση επέφερε ανασταλτικές επιδράσεις στη συνολική ενεργό ζήτηση. Ως αποτέλεσμα αρκετές επιχειρήσεις που είχαν δανειοδοτηθεί από τις τράπεζες υπέστησαν σημαντική πτώση του κύκλου των εργασιών τους. Συνεπώς υπήρξαν σημαντικές υστερήσεις στην αποπληρωμή των δανείων τους, γεγονός που επηρέασε αρνητικά τη λειτουργία των τραπεζών (INE/ΓΣΕΕ, 2009)..

Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος ο οποίος κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 είχε υποστεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις προς την ίδια κατεύθυνση, δηλαδή την υποχώρηση του κρατικού τομέα, προς όφελος του ιδιωτικού, λειτουργεί με έντονα ανταγωνιστικά κριτήρια. Μέρος της βασικής πηγής χρηματοδότησης είναι τα δάνεια

από άλλες τράπεζες και ιδιαίτερα από τις κεντρικές τράπεζες⁹. Ωστόσο λόγω της προσπάθειας τους να αντιμετωπίσουν τον έντονο ανταγωνισμό οι εμπορικές τράπεζες προβαίνουν και στον μεταξύ τους δανεισμό. Άρα οποιαδήποτε έντονο φαινόμενο δυσχέρειας αποπληρωμής του χρέους των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών προς τις τράπεζες προκαλεί αρνητικές επιδράσεις στην εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών (Ευθύμογλου1999:321). Μέσα από την κυκλοτερή λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος δημιουργούνται αναταράξεις στη συνολική οικονομική ανάπτυξη όταν οι τράπεζες κλείνουν τις στρόφιγγες των δανειοδοτήσεων (Μπένος, 1996:149). Συνεπώς η έλλειψη αγοραστικής δύναμης έχει τη δυνατότητα στις μέρες μας να προκαλέσει αναταράξεις στη συνολική λειτουργία του οικονομικού συστήματος.

Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος οδηγήθηκε σε αδιέξοδο και λόγω του χαμηλού επιπέδου εποπτείας του από το κράτος. Η έλλειψη εποπτείας της τραπεζικής αγοράς από τις κεντρικές τράπεζες σε συνδυασμό με τον όλο και μεγαλύτερο ρόλο που οι τράπεζες διαδραματίζουν στην παγκόσμια αγορά δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εδραίωση του τραπεζικού κλάδου ως καθοριστικού προσδιοριστικού παράγοντα της οικονομικής δραστηριότητας. Κατά συνέπεια η επίτευξη της ισορροπίας ή ένα πάση περιπτώσει της μέγιστης δυνατής οικονομικής ευρυθμίας διήλθε μέσα από τη δραστηριοποίηση των τραπεζών.

Υπό αυτό το πρίσμα η μείωση των επιτοκίων, που έλαβε χώρα στην αμερικανική αγορά το 2001 επέφερε την ανάληψη στεγαστικών δανείων από μεγάλη μερίδα του κοινού. Η επιλογή αυτή επήλθε έπειτα από την ενθάρρυνση χρηματομεσιτών και οικονομικών συμβούλων προς το κοινό να επενδύσει στα ακίνητα. Το αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης ήταν η δημιουργία ενός ειδικευμένου συστήματος πιστώσεων (subprime) το οποίο περιγράφηκε αναλυτικά στην προηγούμενη υπό-ενότητα. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του συστήματος ήταν η υποθήκη και το κυμαινόμενο επιτόκιο. Δεν είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό ότι τα μικρομεσαία και τα μεσαία στρώματα του πληθυσμού ήταν εκείνα που επλήγησαν όταν η Federal Reserve αποφάσισε το 2005 την άνοδο των επιτοκίων.

Ως αποτέλεσμα επήλθε αναταραχή όχι μόνο στα νοικοκυριά που είχαν δανειοδοτηθεί με σκοπό την απόκτηση κατοικίας αλλά και στο σύνολο του

---

⁹ Οι ευρωπαϊκές τράπεζες δανείζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (European Central Bank) και οι αμερικανικές τράπεζες από την Αμερικανική Κεντρική Τράπεζα (Federal Reserve) . Το επιτόκιο δανεισμού των εμπορικών τραπεζών από τις κεντρικές τράπεζες είναι σχετικά χαμηλό.

αμερικανικού τραπεζικού συστήματος. Οι τράπεζες που είχαν δανειοδοτήσει τα στεγαστικά δάνεια, προέβησαν στην πώληση τους σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πριν πληρωθούν, ως ομόλογα και μετοχές. Αυτό είχε ως βασικό αποτέλεσμα τη μεταφορά της κρίσης στο σύνολο του αμερικανικού τραπεζικού συστήματος και κατά επέκταση στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, μέσα από τον καθοριστικό ρόλο των τραπεζών στη λειτουργία και στην ανάπτυξη του.

3.1.3 Οι Επιπτώσεις της Χρηματοοικονομικής Κρίσης

Οι επιπτώσεις στην οικονομία λόγω της οικονομικής κρίσης είναι σημαντικές και ασκούν επίδραση στο σύνολο της δραστηριότητας. Το βασικό αποτέλεσμα της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι η αύξηση στο κόστος του χρήματος. Το κόστος του χρήματος αυξάνεται καθώς δυσχεραίνεται η διαδικασία δανεισμού μεταξύ των τραπεζών με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων στη ρευστότητα τους (Καρφάκης, 1999:224). Συνεπώς οι τράπεζες αδυνατούν να προχωρήσουν σε σημαντικές δανειοδοτήσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Όπως είθισται να λέγεται «η αγορά στεγνώνει από χρήμα».

Φυσικά τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις δανείζονται με υψηλότερο επιτόκιο, γεγονός που οδηγεί στην υπερχρέωση τους. Επίσης δυσχεραίνεται και επιδεινώνεται σημαντικά η καταναλωτική δραστηριότητα και στη γενικότερη λειτουργία τόσο του μικροοικονομικού όσο και του μακροοικονομικού κυκλώματος (Χαχολιάδης, 1990:47). Κατά συνέπεια το πρόβλημα μεταφέρεται στην πραγματική οικονομία, όπου οι ρυθμοί ανάπτυξης επιβραδύνονται (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009).

Η οικονομική κρίση έχει αρνητικές συνέπειες και στην αγορά εργασίας. Η μείωση της καταναλωτικής δύναμης, μειώνει όπως υποστηρίχθηκε και παραπάνω τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την εμφάνιση αρνητικών επιδράσεων στην απασχόληση. Το φαινόμενο της ανεργίας εκτός από τις οικονομικές έχει επίσης σημαντικές κοινωνικές και ψυχολογικές διαστάσεις προκαλώντας προβλήματα στην ευρυθμία των κοινωνιών. Δεν είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό ότι η αύξηση της ανεργίας προκαλεί σημαντικές υστερήσεις στην οικονομική ανάπτυξη (INE/ΓΣΕΕ,2009).

Τέλος τα χαμηλά επίπεδα ρευστότητας των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιφέρουν αρνητικές επιδράσεις και στην εξαγωγική δραστηριότητα

της οικονομίας. Αυτό συμβαίνει διότι οι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν σημαντικό εξαγωγικό προσανατολισμό έχουν άμεση ανάγκη από χρηματοδότηση ώστε να υλοποιηθούν οι παραγωγικές δραστηριότητες και να προβούν στις σχεδιασμένες εξαγωγές. Η αδυναμία αυτών των επιχειρήσεων να δανειστούν από τις τράπεζες προκαλεί αναταραχές στην εξαγωγική τους δραστηριότητα. Όταν το φαινόμενο δεν είναι μονομερές αλλά αποκτά μαζικές διαστάσεις είναι εύλογο ότι προκαλεί σημαντικές αρνητικές διαταράξεις στο σύνολο της οικονομίας.

Εν κατακλείδι μπορεί να υποστηριχθεί ότι το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, διαταράχθηκε συθέμελα λόγω της παγκόσμιας κρίσης που υπέστη. Ακόμη και αν γίνει δεκτή η υπόθεση ότι η κρίση ήταν αναμενόμενη, λόγω της συμπεριφοράς των παγκόσμιων μακροοικονομικών κύκλων, ωστόσο για πρώτη φορά αναδύθηκε η σημασία και η βαρύτητα των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Εκτός από τις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα αυτές του χρηματοπιστωτικού και του τραπεζικού κλάδου, και φυσικά τα νοικοκυριά, το πρόβλημα μετατέθηκε και στα κράτη, λόγω της επίδρασης που άσκησαν τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα στη διαδικασία της πιστοληπτικής ικανότητας όλων ανεξαιρέτως των οργανισμών.

3.2 Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η κρίση της ελληνικής οικονομίας απορρέει κατά κύριο λόγο από το δημοσιονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία. Το δημοσιονομικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε η Ελλάδα και η υπερβολική φορολόγηση που έχει επιβληθεί μέσα από την εφαρμογή του μνημονίου έχουν συμβάλλει στην έντονη όξυνση της οικονομικής ύφεσης. Η εστίαση που προσδίδεται από το παρόν κεφάλαιο στο ελληνικό δημοσιονομικό πρόβλημα, απορρέει από το ότι το Ε.Σ.Π.Α. είναι μια στρατηγική επιλογή της ελληνικής κεντρικής κυβέρνησης.

3.2.1 Συνάφεια ανάμεσα στο Δημοσιονομικό Έλλειμμα και στο Εμπορικό Έλλειμμα της Ελλάδας την εικοσαετία 1990-2009

Τέλος θα επιχειρηθεί να λάβει χώρα στην παρούσα υπό-ενότητα μια σύγκριση ανάμεσα στην ύπαρξη ή όχι συνάφεια ανάμεσα στο εμπορικό και στο δημοσιονομικό έλλειμμα της ελληνικής οικονομίας. Η επιλογή αυτή βασίζεται στη θεωρία των δίδυμων ελλειμμάτων σύμφωνα με την οποία η θεμελίωση αιτιώδους σχέσης ανάμεσα στα δύο ελλείμματα και η κατεύθυνση της είναι κρίσιμη για το σχεδιασμό της οικονομικής πολιτικής. Τα πιθανά σενάρια σύνδεσης των δύο ελλειμμάτων είναι τέσσερα:

- α) Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού προκαλεί το εμπορικό έλλειμμα,
- β) Το εμπορικό έλλειμμα προκαλεί το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού,
- γ) Τα δύο ελλείμματα συνδέονται διαμέσου μιας αυτοσυσχέτισης
- δ) Τα δύο ελλείμματα δεν συνδέονται μεταξύ τους.

Επομένως, η αναγνώριση της μορφής της σχέσης που συνδέει τα δύο ελλείμματα είναι βασικό προαπαιτούμενο για την παραγωγή μιας αποτελεσματικής κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Στη βιβλιογραφία, όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο, υπάρχουν μελέτες που υποστηρίζουν όλες τις προαναφερόμενες εκδοχές, αλλά η πλειοψηφία υποστηρίζει την πρώτη, ότι δηλαδή το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού επηρεάζει προς την ίδια κατεύθυνση το εμπορικό έλλειμμα.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται το δημοσιονομικό και το εμπορικό έλλειμμα της ελληνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας.

Πίνακας 3.5 Δημοσιονομικό και Εμπορικό Έλλειμμα της Ελλάδας (1990-2009)

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ (%ΑΕΠ)	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ (%ΑΕΠ)
1990	13.61	9.82
1991	10.78	9.47
1992	7.14	8.15
1993	11.35	8.1
1994	20.79	6.23

1995	11.07	6.53
1996	9.08	7.12
1997	8.11	6.56
1998	5.89	7.46
1999	5.23	7.63
2000	3.7	13.5
2001	4.5	13.16
2002	4.8	13.55
2003	5.6	12.59
2004	7.5	9.94
2005	5.2	8.93
2006	5.7	9.28
2007	6.4	10.49
2008	9.4	9.96
2009	15.4	8.74

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα μπορεί να γίνει αντιληπτό ότι και το εμπορικό έλλειμμα της ελληνικής οικονομίας είναι ισχυρό. Το δεδομένο αυτό αποδεικνύει ότι η Ελλάδα δέχεται περισσότερες εισροές (χρηματικές και υλικές) από το εξωτερικό από όσες αποστέλλει. Με άλλα λόγια ο προσανατολισμός της ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εξωστρεφής, αλλά αντιθέτως ως εσωστρεφής.

Βασικό αποτέλεσμα αυτών των δεδομένων ήταν φυσικά η είσοδος της ελληνικής οικονομίας σε μια διαδικασία επιτήρησης μέσα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ως αποτέλεσμα μια σειρά από διαρθρωτικά μέτρα ανακοινώθηκαν με σκοπό τη βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης του ελληνικού κράτους και ειδικότερα της γενικής κυβέρνησης.

Βασικό στοιχείο των διαρθρωτικών αλλαγών που πάρθηκαν ήταν οι μειώσεις μισθών στο δημόσιο τομέα, το πάγωμα αρκετών δημόσιων επενδύσεων, κατάργηση ή η αναπροσαρμογή επιδομάτων εορτών και δώρων κ.α. Οι συνέπειες αυτές είχαν ως βασική εστίαση τη μείωση των δαπανών και όχι τη βελτίωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού του κράτους. Αντιθέτως έλαβε χώρα μια σημαντική αύξηση των φορολογικών συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας, εξέλιξη που σε

συνδυασμό με τα παραπάνω μείωσε καταλυτικά την αγοραστική δύναμη του ελληνικού πληθυσμού.

Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα επιλέχθηκε ένα μείγμα οικονομικής πολιτικής πλησίον αυτού του δημοσίου, το οποίο εστίασε στη μείωση του κόστους εργασίας, με τη δυνατότητα μείωσης μισθών, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η σοβούσα οικονομική κρίση. Παράλληλα οι μεταρρυθμίσεις στο ασφαλιστικό νομοσχέδιο προβλέπουν αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, σε συνδυασμό με μείωση των συντάξεων. Είναι εύλογο από όλα αυτά, ότι βασική προτεραιότητα της κυβέρνησης είναι η συλλογή χρημάτων προκειμένου να μην υπάρξει πρόβλημα χρεοκοπίας της χώρας.

Το ιδιαίτερα ανησυχητικό στοιχείο εντούτοις είναι ότι το πρόβλημα της ελληνικής δημοσιονομικής ισορροπίας, όπως εκφράστηκε με την κρίση χρέους και ελλείμματος είναι η άμεση σύνδεση του με την κρίση που υπάρχει στην ευρωζώνη και ιδιαίτερα στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου. Ως αποτέλεσμα η Ελλάδα βρίσκεται στο μάτι του κύκλωμα και απαιτούνται έντονες διαρθρωτικές αλλαγές προκειμένου να εξέλθει η ελληνική οικονομία από την κρίση.

Ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα δεδομένα για την ταυτόχρονη παρουσία πληθωρισμού και ανεργίας σε υψηλά επίπεδα (4,9% και 12,4%) αντίστοιχα. Ο επίμονος στασιμοπληθωρισμός έχει τη δυνατότητα να ταράξει συθέμελα το παραγωγικό μοντέλο της χώρας, ειδικά με την ταυτόχρονη παρουσία χαμηλής αγοραστικής δύναμης, μειωμένης ενεργού ζήτησης και με πολλές επιχειρήσεις να βρίσκονται στο όριο της παύσης των εργασιών της. Σε κάθε περίπτωση λοιπόν απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες αναδιάρθρωσης οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν τη χώρα σε μια σημαντική πορεία ανάκαμψης

3.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η αντιμετώπιση του ελληνικού δημοσιονομικού προβλήματος σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εύκολη υπόθεση. Αντιθέτως πρόκειται για έναν ιδιαίτερα δύσκολο μακροοικονομικό γρίφο ο οποίος χρήζει επίλυσης. Ορισμένες προτάσεις που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της οικονομικής στρέβλωσης είναι οι εξής:

- Ωθηση στην ανάπτυξη και ειδικότερα στην οικονομική δραστηριότητα. Ο προσανατολισμός αυτός μπορεί να λάβει χώρα με μείωση των φορολογικών συντελεστών ώστε να προστατευθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών καθώς και τα κέρδη των επιχειρήσεων
- Προστασία των παραγωγικών συντελεστών. Η κατεύθυνση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί μέσω της μη μείωσης των μισθών, ώστε να διατηρείται η καταναλωτική αγοραστική δύναμη, σε επίπεδα ικανά να υποστηρίξουν την ενεργό ζήτηση και να προστατευτούν τα κέρδη των επιχειρήσεων και φυσικά οι θέσεις εργασίας των εργαζομένων.
- Αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα ώστε να λειτουργεί παραγωγικότερα, αποδοτικότερα και να μην λαμβάνει χώρα το φαινόμενο της σπατάλης και της διασπάθισης του δημοσίου χρήματος.
- Λήψη όλων των αναγκαίων εκείνων μέτρων, ώστε να ληφθούν μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες αναφορικά με τον τρόπο δανεισμού των κρατών από τις διεθνείς αγορές,

Ωστόσο προκειμένου να υπάρξει μια συγκροτημένη προσπάθεια εξόδου της χώρας από την κρίση απαιτείται ένα συντονισμένο πρόγραμμα. Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, μπορεί να αποτελέσει μια καταλυτική στρατηγική επιλογή. Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του Ε.Σ.Π.Α. εξετάζονται στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ Ε.Σ.Π.Α. ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών στοιχείων του Ε.Σ.Π.Α. Το Ε.Σ.Π.Α. προσλαμβάνεται ως ένα καίριο μέσο στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Επίσης το Ε.Σ.Π.Α. προσδιορίζεται ως μια οικονομική διαδικασία, η οποία είναι ικανή να αντιμετωπίσει τις οικονομικές αποκλίσεις που παρατηρούνται στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τέσσερις επιμέρους ενότητες. Η πρώτη ενότητα μελετά τα γενικά χαρακτηριστικά του Ε.Σ.Π.Α. Η δεύτερη ενότητα προσδιορίζει τους άξονες ανάπτυξης του στρατηγικού πλαισίου αναφοράς. Στη συνέχεια οριοθετούνται οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί από την εφαρμογή του προγράμματος. Τέλος στην τέταρτη ενότητα το Ε.Σ.Π.Α. αποτιμάται ως ένα καταλυτικό μέσο στρατηγικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007 – 2013

Προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική και βιώσιμη ανάπτυξη και συνεπώς πραγματική σύγκλιση και συνοχή, επιτυγχάνοντας ταυτόχρονα τους δημοσιονομικούς στόχους, απαιτείται ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο το οποίο θα στηρίζεται στο τρίπτυχο «ανταγωνιστικότητα – εξωστρέφεια – ανάπτυξη της υγιούς ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας» και βεβαίως, οι λέξεις-κλειδιά, πίσω από το τρίπτυχο αυτό, είναι η αύξηση της παραγωγικότητας, η βελτίωση της ποιότητας και η τόνωση της απασχόλησης (Σαματζής, 2006).

Με βάση τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η στρατηγική του νέου Ε.Σ.Π.Α. 2007-2013 θα πρέπει να στοχεύει στην ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης, της απασχόλησης, της κοινωνικής και χωρικής συνοχής και την προώθηση της πραγματικής σύγκλισης με τις πιο ανεπτυγμένες οικονομίες της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, βασική επιδίωξη της στρατηγικής ανάπτυξης αποτελεί:

- η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης,
- η αύξηση της παραγωγικότητας
- και η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης ιδιαίτερα στις λιγότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες.

Η στόχευση αυτή αποβλέπει στην ταυτόχρονη άμβλυση των διαπεριφερειακών και των ενδοπεριφερειακών – κοινωνικό-οικονομικών ανισοτήτων και τη διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων ολόκληρης της χώρας, αφού η επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης στα χωρικά υποσύνολά της προάγει και τον εθνικό μέσο όρο.

Η ενίσχυση της κοινωνικής και χωρικής συνοχής προϋποθέτει την επίτευξη του στόχου της οικονομικής σύγκλισης με τις προηγμένες Περιφέρειες της ΕΕ καθώς δεν νοείται συνοχή χωρίς να λειτουργεί η παραγωγική μηχανή σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεσματικά και με υψηλούς ρυθμούς, ώστε να καλυφθεί το κενό που χωρίζει τον πολίτη κάθε ελληνικής Περιφέρειας από το μέσο Ευρωπαϊό πολίτη σε όρους εισοδήματος και ευημερίας.

Για να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της χαμηλής ανταγωνιστικότητας σε ένα περιβάλλον διαρκώς εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού αποτελεσματικά –δηλαδή χωρίς δυσμενείς συνέπειες για τους ρυθμούς ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας, της απασχόλησης και του εισοδήματος– χρειάζονται σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για το μετασχηματισμό της οικονομίας κάθε Περιφέρειας σε μια οικονομία που εξάγει αγαθά και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η αναδιάρθρωση των αγορών εργασίας και προϊόντος και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της δημόσιας διοίκησης αποτελούν αναγκαίες και ικανές συνθήκες για την επιδιωκόμενη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, την αύξηση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της περιφερειακής οικονομίας.

Η ενθάρρυνση ειδικά της δραστηριότητας και των επενδύσεων των επιχειρήσεων των οποίων τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ανταγωνίζονται στις διεθνείς αγορές ή διαθέτουν βάσιμες προοπτικές διεξόδου σε αυτές, συντελεί στην ισχυροποίηση της βάσης ανάπτυξης της Περιφέρειας με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο παραγόμενο προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση. Εξάλλου, στο βαθμό που οι τοπικές επιχειρήσεις βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους, η παραγωγική βάση ενισχύεται διαρκώς και η περιφερειακή οικονομία γίνεται περισσότερο ελκυστική για νέες επενδύσεις από την Ελλάδα και το εξωτερικό, με συνέπεια τη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για περαιτέρω αύξηση των θέσεων απασχόλησης. (Δεδουσόπουλος, 2006:54)

Στη διαμόρφωση της στρατηγικής επίτευξης των στόχων της συνοχής και της σύγκλισης πρωταρχικός είναι ο ρόλος της αειφόρου ανάπτυξης με βάση και τις κατευθύνσεις της ΕΕ. Η διαρκής επιδίωξη της βιωσιμότητας αποσκοπεί κυρίως στη διαφύλαξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος ως εκ των σημαντικότερων πλουτοπαραγωγικών κεφαλαίων που διαθέτει κάθε Περιφέρεια, η σημασία του οποίου για την ανάπτυξη είναι πολλαπλή, καθώς συμβάλλει στην ποιότητα ζωής και την ευημερία των κατοίκων, αποτελεί το σπουδαιότερο εχέγγυο για τον τουρισμό και μπορεί να αποτελέσει λόγο έλξης ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής ποιότητας.

Η πολιτική της περιφερειακής ανάπτυξης με κατεύθυνση την αειφορία σημαίνει επίσης διαφύλαξη του τοπίου, της αυθεντικότητας και της αισθητικής του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος ως βασικά στοιχεία της ευημερίας τόσο των σημερινών, όσο και των επόμενων γενεών και εδραιώνεται με την επιλογή εκείνων των αναπτυξιακών πολιτικών, στις οποίες έχει ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση.

Η ανάπτυξη θα προέλθει από ένα σύνολο παρεμβάσεων πολιτικής οι οποίες υποστηρίζουν το μακροοικονομικό πλαίσιο, ενώ ταυτόχρονα στοχεύουν στη βελτίωση των αναπτυξιακών προοπτικών, αυξάνοντας την κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών και τη δυνατότητα

Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύονται οι ακόλουθες στρατηγικές αναπτυξιακές επιλογές για τη νέα περίοδο: (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2007)

- Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την κοινωνία της γνώσης που αποτελούν προσδιοριστικούς παράγοντες επιτυχίας στη νέα οικονομία και συγχρόνως δυνητικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για την Ελλάδα, με στόχο την εξασφάλιση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.
- Η κινητοποίηση του συνόλου του οικονομικού και ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και η ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, της ποιότητας και της καινοτομίας με στόχο την αύξηση της απασχόλησης και τη δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης- προσβάσιμων σε όλους.
- Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού και διοικητικού περιβάλλοντος, με στόχο αφενός την αποτελεσματικότερη λειτουργία του δημόσιου τομέα και αφετέρου τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.
- Η ενίσχυση και ολοκλήρωση των φυσικών και τεχνολογικών υποδομών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την προσέλκυση επενδυτικών δραστηριοτήτων και την αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας.

4.2 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.2.1 Η θεματική διάσταση της στρατηγικής της ανάπτυξης

Μέσω της ευρύτατης διαβούλευσης με τους φορείς τομεακών και περιφερειακών πολιτικών, τους κοινωνικο-οικονομικούς εταίρους και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, αναδείχθηκαν έξι θεματικές προτεραιότητες του στρατηγικού αναπτυξιακού σχεδιασμού, οι οποίες αντικατοπτρίζουν και εξειδικεύουν τις παραπάνω στρατηγικές επιλογές για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας.

Παρακάτω, παρουσιάζονται οι εν λόγω προτεραιότητες, ενώ επιχειρείται και μια συνοπτική προσέγγιση των βασικών μέτρων πολιτικής.

1. Επένδυση στην Κοινωνία της γνώσης και την Καινοτομία

Επένδυση στη γνώση σημαίνει επένδυση στην καινοτομία και στις νέες τεχνολογίες. Η εκπαίδευση, η επιστημονική έρευνα, η τεχνολογία και η καινοτομία είναι βασικά στοιχεία της Οικονομίας της Γνώσης και καθοριστικοί παράγοντες για την αύξηση της παραγωγικότητας και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Στον τομέα της Εκπαίδευσης γενικός στόχος είναι να καταστεί το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πρότυπο για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και για την ανταπόκρισή του στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και της οικονομίας, εστιάζοντας σε εξειδικευμένα μέτρα που εξυπηρετούν το στόχο αυτό.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη Διά βίου Μάθηση στόχος είναι η σταδιακή αύξηση της συμμετοχής σε ενέργειες εκπαίδευσης και κατάρτισης, από τα σημερινά χαμηλά επίπεδα σε αυτά του Κοινοτικού μέσου όρου. Η Δια Βίου Μάθηση αναφέρεται στο ευρύτατο πεδίο δραστηριοτήτων μέσα από τις οποίες μαθαίνει ο άνθρωπος καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του έτσι ώστε τα άτομα να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για να ανταπεξέρχονται στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης, στις αβεβαιότητες της αγοράς εργασίας και για να υποστηριχθεί η αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Η Εθνική Στρατηγική για την Έρευνα και την Τεχνολογία θα εστιάσει στην αξιοποίηση της ακαδημαϊκής έρευνας, της βιομηχανικής έρευνας και της διεθνούς συνεργασίας στη βιομηχανική έρευνα και ανάπτυξη σε προ-ανταγωνιστικό στάδιο. Παράλληλα, η εφαρμογή ολοκληρωμένης «Ψηφιακής Στρατηγικής» για την περίοδο έως το 2013 σε όλο το εύρος της δημόσιας διοίκησης και της οικονομίας, έχει ως στόχο την ενίσχυση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

4.2.2 Ενίσχυση της Απασχόλησης και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής

Στον τομέα της Απασχόλησης θα επιδιωχθεί η κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας για την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης, ώστε να υποστηριχθεί η προσπάθεια της Ελλάδας για επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής ανόδου και την επιτάχυνση της πραγματικής σύγκλισης με διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Στον τομέα της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης θα επιδιωχθεί η ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, ώστε να βελτιωθεί περαιτέρω η κοινωνική συνοχή.

Η εξυπηρέτηση των παραπάνω στόχων θα στηριχθεί σε βασικές αρχές και οριζόντιες πολιτικές όπως η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) και οι ίσες ευκαιρίες εκκίνησης για όλους, η αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση αρμοδιοτήτων καθώς και η ενδυνάμωση των εταιρικών σχέσεων με κοινωνικούς εταίρους, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ και φορείς του ιδιωτικού τομέα.

4.2.3 Αειφόρος ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής

Βασικές επιδιώξεις αποτελούν: η αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, η ανάδειξη του πολιτιστικού προϊόντος της χώρας σε ένα ζωτικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και η μακροχρόνια υγεία των πολιτών.

Ειδικότερα, οι τομείς πολιτικής, που εντάσσονται στην προτεραιότητα αυτή είναι οι ακόλουθοι:

- Περιβάλλον: με ειδικότερους στόχους την ενσωμάτωση περιβαλλοντικής διάστασης στις αναπτυξιακές πολιτικές (Ενέργεια, Βιομηχανία, Γεωργία, Τουρισμός, Υπηρεσίες, Μεταφορές, Εμπόριο), την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την πλήρη ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων, την διαχείριση κινδύνων και την αειφορική διαχείριση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

- Υγεία: με στόχους την προστασία της Δημόσιας Υγείας και ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, τη βελτίωση της ανταποδοτικότητας του υγειονομικού συστήματος και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- Πολιτισμός: με στόχους την ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών της χώρας, την ενίσχυση υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας και την ανάπτυξη πολιτιστικών επενδύσεων στον τομέα του Πολιτισμού.

4.2.4 Εξωστρέφεια και ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Στόχος είναι η δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τόσο για την αναβάθμιση της ποιότητας της εγχώριας επιχειρηματικότητας, όσο και για την προσέλκυση διεθνούς επιχειρηματικού ενδιαφέροντος για επενδύσεις στην Ελλάδα. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση εξωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας, που θα στηρίζεται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η επίτευξη των στόχων επιδιώκεται μέσα από παρεμβάσεις που εστιάζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και τη βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού, την ενίσχυση εξαγωγών, την εισροή ξένων επενδύσεων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη διαμόρφωση ανταγωνιστικών περιφερειακών οικονομιών. Έμφαση πρέπει να δοθεί επίσης στη μείωση του διοικητικού βάρους για τις επιχειρήσεις και την διευκόλυνση της αδειοδότησης των επιχειρήσεων σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί επίσης και στη συγκρότηση ενιαίας στρατηγικής προβολής (Επικοινωνία) της χώρας στο εξωτερικό με συντονισμένες και συμπληρωματικές δράσεις για το εξωτερικό εμπόριο, τον τουρισμό, τον πολιτισμό και τη ναυτιλία μεταξύ των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι αποτελούν προνομιακά πεδία ευκαιριών για άσκηση διεθνώς ανταγωνιστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4.2.5 Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του θεσμικού περιβάλλοντος

Στόχος είναι η αναμόρφωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος και η πιο αποδοτική - σε λογική δικτύου προσανατολισμένου στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα - λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης για το σκοπό της μείωσης της γραφειοκρατίας, το άνοιγμα των αγορών - μέσω θεσμικών παρεμβάσεων (μεταρρύθμιση θεσμικού πλαισίου) και απελευθέρωσης κλάδων (πχ ενέργεια).

Ειδικότερα, έμφαση θα δοθεί στην ενδυνάμωση των δομών και των διαδικασιών διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών και προγραμματισμού δημόσιας δράσης, στην ενίσχυση της ικανότητας εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων καθώς και στην αποτελεσματική παραγωγή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών υψηλού ποιοτικού επιπέδου σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης.

4.2.6 Ενίσχυση των φυσικών και τεχνολογικών υποδομών προσπελασιμότητας

Η προτεραιότητα αφορά σε επενδύσεις υποδομών μεταφορών, ενέργειας και τεχνολογικού κεφαλαίου. Έμφαση θα δοθεί στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στις δευτερεύουσες συνδέσεις. Μακροπρόθεσμος αναπτυξιακός στόχος είναι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου, σύγχρονου και ανταγωνιστικού εθνικού συστήματος μεταφορών και ενέργειας διεθνούς εμβέλειας και η λειτουργική ένταξη της χώρας στα μεγάλα διευρωπαϊκά μεταφορικά και ενεργειακά δίκτυα, ώστε να εξασφαλίζονται υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης, μικρού χρόνου και κόστους μεταφοράς για τις μετακινήσεις προσώπων και προϊόντων, ευνοϊκό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και προσέλκυση επενδύσεων σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στον τομέα του τεχνολογικού κεφαλαίου δηλ. σε προηγμένες υποδομές και υπηρεσίες Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) (π.χ. ευρυζωνικών δικτύων), ζωτικής σημασίας για την αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας

4.3 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

4.3.1 Χωρική διάσταση της στρατηγικής της ανάπτυξης

Σύμφωνα με την 3η Έκθεση Συνοχής ο σκοπός της χωρικής συνοχής αναμένεται να «βοηθήσει στην επίτευξη μίας πιο ισορροπημένης ανάπτυξης μειώνοντας τα υφιστάμενα μειονεκτήματα, αποτρέποντας χωρικές ανισότητες και κάνοντας τις τομεακές πολιτικές (με χωρικές επιπτώσεις) και την περιφερειακή πολιτική περισσότερο συνεκτικές. Σκοπός είναι επίσης να βελτιωθεί η χωρική ενσωμάτωση και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των περιφερειών».

Η χωρική μαζί με την οικονομική και κοινωνική συνοχή ολοκληρώνει την έννοια της συνοχής. Αποβλέπει σε κοινούς στόχους (αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη) προσθέτει όμως οπτικές προσέγγισης προβλημάτων, που δε λαμβάνονται ικανοποιητικά υπόψη από τις άλλες δύο διαστάσεις της συνοχής.

Σε εθνικό επίπεδο, οι προκλήσεις είναι η άμβλυση των φυσικών και γεωγραφικών μειονεκτημάτων λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας της χώρας μας, η αναζωογόνηση της υπαίθρου, η διάχυση της ανάπτυξης στο σύνολο του εθνικού χώρου, η ανάπτυξη της πολυκεντρικότητας με κέντρα διεθνούς, εθνικής και τοπικής εμβέλειας, η ιεράρχηση των περιφερειακών προτεραιοτήτων σύμφωνα με τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, η αναδιάρθρωση δραστηριοτήτων στον αστικό χώρο και την ύπαιθρο, η προώθηση τομέων και περιοχών «αριστείας», η μείωση και η αποφυγή δημιουργίας νέων διαφορών και χασμάτων στο αναπτυξιακό επίπεδο.

Σημασία επίσης πρέπει να αποδοθεί στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Η αστική διάσταση αντιμετωπίζεται ως μέρος της περιφερειακής πολιτικής δεδομένου ότι οι πόλεις αποτελούν το μοχλό ανάπτυξης ευρύτερων περιοχών. Βασικός στόχος, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, είναι να αναπτυχθούν ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Η νέα προσέγγιση που δίνεται στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη αφορά στην ενσωμάτωση των δράσεων τύπου Κ.Π. URBAN στο κύριο κορμό των Διαρθρωτικών Προγραμμάτων. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται μεγαλύτερη ευελιξία στην πολιτική αστικής ανάπτυξης, με στόχο οι περιφέρειες να μπορούν να προσαρμοστούν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις ευκαιρίες που τους παρέχονται. Οι πόλεις αποκτούν έναν ορατό ρόλο σε αυτήν την διαδικασία. Παράλληλα, η εμπειρία των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της 3ης Προγραμματικής Περιόδου, καθώς και των Περιφερειακών και Τομεακών

Προγραμμάτων βοηθά στη διαμόρφωση πολυτομεακών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, σύμφωνα με τις θεματικές προτεραιότητες της στρατηγικής της ανάπτυξης. Επιπλέον, στην 4η Προγραμματική Περίοδο παρέχονται για την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης νέα χρηματοδοτικά μέσα.

Οι προτεραιότητες θα αφορούν:

- στην πολυκεντρικότητα σε διεθνή ή ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,
- στην ανάπτυξη σχέσεων των αστικών κέντρων με τον αγροτικό χώρο που τα περιβάλλει, στα μεγάλα ανταγωνιστικά αστικά κέντρα,
- στην ανάπτυξη εξειδίκευσης ή ιδιαίτερου ρόλου των αστικών κέντρων,
- στη μείωση των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων,
- στην εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού,
- στη συγκρότηση δικτύων μεταξύ των πόλεων για τη διαμόρφωση ανταγωνιστικού περιβάλλοντος ή στη λειτουργική σύνδεση μεταξύ μικρότερων πόλεων και μεγάλων αστικών κέντρων,
- στην ανάπτυξη δυναμικών αστικών συγκεντρώσεων σε περιοχές με γεωγραφικά μειονεκτήματα,
- στην ανάπτυξη διασυνοριακών και διακρατικών συνεργασιών.

Ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές: Οι ορεινές περιοχές αποτελούν ουσιαστικά το μεγαλύτερο τμήμα του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας, ενώ και το ανάγλυφο των περισσότερων νησιών είναι και αυτό ορεινό. Με την έννοια αυτή, πολλά από τα προβλήματα των δύο χωρικών συνόλων (ορεινές περιοχές, νησιά) εμφανίζονται κοινά.

Η προοπτική ανάπτυξης των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών στηρίζεται στο συνδυασμό θεματικών προτεραιοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χωρικών υποσυνόλων που περιλαμβάνονται σε αυτές. Οι αναπτυξιακές διεργασίες εντοπίζονται σήμερα σε συγκεκριμένες περιοχές και σηματοδοτούν την γενική αναπτυξιακή κατεύθυνση. Στον ορεινό χώρο οι παραγωγικές δραστηριότητες και η κατοίκηση δεν μπορεί παρά να είναι μικρής κλίμακας και ήπιας μορφής, όπως επιβάλλουν οι περιορισμοί του περιβάλλοντος. Η ποιοτική παραγωγή και η επιχειρηματικότητα αποτελούν προϋποθέσεις της βιωσιμότητας κάθε εγχειρήματος προς την κατεύθυνση αυτή, παράλληλα με την

προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, του κύριου αναπτυξιακού πόρου του συγκεκριμένου χωρικού συνόλου.

Όπου η γεωγραφική θέση των ορεινών περιοχών γειτνιάζει με μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις και συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές, θα καταβληθεί προσπάθεια για τη λειτουργική ολοκλήρωση συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων (ποιοτικά προϊόντα ορεινού χώρου, ήπιες μορφές τουρισμού, οικιστική ανάπτυξη δεύτερης κατοικίας, συνδυασμένες μορφές τουρισμού) και προτύπων αναψυχής, χωρίς να διακυβεύεται η δομή και η ήπια λειτουργία των υπό ανάπτυξη περιοχών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με ένα σύστημα προσδιορισμού περιοχών προστασίας διαφόρων βαθμίδων σε αρμονική σχέση με τις περιοχές και τον τύπο ανάπτυξης.

Νησιωτικός χώρος: Η καταγραφή των προβλημάτων του χωρικού αυτού συνόλου και των αναγκών του, προδιαγράφουν και την αναπτυξιακή προοπτική των νησιών, η οποία στηρίζεται σε μια συνετή και ευαίσθητη διαχείριση της σχέσης των παραδοσιακών δραστηριοτήτων με τον τουρισμό και με την οικιστική δραστηριότητα (αστική ανάπτυξη).

Η πολιτική για την πραγματοποίηση του στόχου της αειφόρου περιφερειακής ανάπτυξης των νησιών στοχεύει στη δημιουργία ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ. τουρισμός – πρωτογενής τομέας, τουρισμός – πολιτισμός, κ.λπ) συνδυασμένο και με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας. Η ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου θα βασιστεί στην τοπική εξειδίκευση της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας με έμφαση στις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που δίνει η βιώσιμη αξιοποίηση των τοπικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων

4.4 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ Ε.Σ.Π.Α. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δεδομένα της νέας προγραμματικής περιόδου 2007-2013 έχουν μεταβληθεί σημαντικά. Κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η ύπαρξη για πρώτη φορά περιφερειών μεταβατικής στήριξης και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται σε καθεστώς σταδιακής εισόδου (phasing in) δηλ. περιφερειών Στόχου 2, πράγμα που δημιουργεί και διαφοροποιημένες απαιτήσεις ως προς το σχεδιασμό των ΕΠ στις περιφέρειες αυτές.

Οι αυξημένες απαιτήσεις του νέου Κανονιστικού πλαισίου εστιάζουν στα εξής:

- Αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο για τις περιφέρειες μεταβατικής στήριξης (όρια χρηματοδότησης, υποχρέωση διακριτής κατανομής πόρων στα ΕΠ και αντίστοιχης παρακολούθησης δαπανών για τις περιφέρειες αυτές).
- Μείωση ευελιξίας επανασχεδιασμού των ΕΠ κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου.
- Ποσοτικοποιημένη παρακολούθηση της χρηματοδοτικής συμβολής του ΕΣΠΑ και των ΕΠ στους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας (earmarking).
- Αύξηση των αρμοδιοτήτων και ενίσχυση της ευθύνης των Διαχειριστικών Αρχών ως προς την τήρηση της κανονικότητας, νομιμότητας και χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των πράξεων των ΕΠ.
- Ύπαρξη πιστοποιημένων συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου σε όλα τα επίπεδα συμπεριλαμβανομένων και των Τελικών Δικαιούχων, προκειμένου να επιτευχθεί η εκταμίευση της πρώτης ενδιάμεσης πληρωμής των Ταμείων.)

4.4.1 Βασικές αρχές

Με βάση τους παραπάνω περιορισμούς και προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά δυσχέρειες σχεδιασμού και υλοποίησης που εντοπίστηκαν στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, απαιτείται νέο σχήμα αρχιτεκτονικής προγραμμάτων, το οποίο εστιάζει στην ανάγκη για μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και λιγότερων αλλά ισχυρότερων και αποτελεσματικότερων Διαχειριστικών Αρχών.

Το νέο σχήμα εδράζεται στις υφιστάμενες διαχειριστικές δομές, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ομαλότητα της μετάβασης και αξιοποιώντας τόσο την εμπειρία που έχει συσσωρευθεί, όσο και τις δυνατότητες του νέου Κανονιστικού πλαισίου.

Κύριες συνιστώσες του νέου σχήματος είναι οι ακόλουθες: (Επιμελητήριο Στερεάς Ελλάδος, 2007)

1. Μικρός αριθμός Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) κάθε ένα από τα οποία αντιστοιχεί σε βασικό αναπτυξιακό τομέα, έναντι έντεκα (11) που λειτουργούν σήμερα. Η μείωση του αριθμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων με συγκέντρωση των παρεμβάσεων που έχουν κοινό στόχο, εκτός των άλλων, θα επιφέρει μεγαλύτερη ευελιξία στην υλοποίηση και συνεπώς θα ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο απώλειας πόρων από την εφαρμογή του Κανόνα N+3 (έως το 2010) και N+2 (έως το 2013).

2. Μικρός αριθμός Περιφερειακών Προγραμμάτων, με στόχο τον ορθολογικότερο σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο του αναπτυξιακού προγραμματισμού της χωρικής τους αρμοδιότητας. Το νέο σχήμα θα συνδυαστεί και με μικρό αριθμό ικανών, ισχυρών και πιστοποιημένων φορέων που θα παρέχουν τα εχέγγυα αποτελεσματικής υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν. Το έργο των νέων Διαχειριστικών Αρχών θα εστιαστεί στα αυξημένα διαχειριστικά τους καθήκοντα, την ορθή τήρηση των προβλεπομένων στο ΕΠ στρατηγικών επιλογών αλλά και την εφαρμογή των εγκεκριμένων από την Επιτροπή Παρακολούθησης κριτηρίων ένταξης έργων. Ειδικά δε για τις περιφέρειες, προωθείται η δημιουργία Αναπτυξιακών Οργανισμών για την υποστήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας

Πίνακας 4.1 Κατανομή κοινοτικής συνδρομής ανά στόχο και έτος (εκ € τιμές 2004)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Σύνολο
Ταμείο Συνοχής	469	469	469	469	469	469	469	3.280
Αμιγής Στόχος								
Σύγκλιση[4]	1.194	1.194	1.194	1.194	1.194	1.194	1.194	8.358
Στατιστική								
Σύγκλιση[5]								
(phasing out)	1.014	950	887	824	760	697	634	5.765
Σταδιακή								
Είσοδος[6]								
(phasing in)	205	158	110	63	15	15	15	582
Σύνολο	2.907	2.797	2.686	2.575	2.464	2.401	2.337	18.167

Πηγή : ΕΤΕ

Η συνολική διαθέσιμη Κοινοτική συνδρομή για την περίοδο 2007-2013 ανέρχεται σε 20,1 δις €. Στο συνολικό ποσό του παρακάτω πίνακα (18,167 δις €) δεν συμπεριλαμβάνονται τα μεταφερόμενα κονδύλια του Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης ύψους 1,88 δις €.

Πίνακας 4.2 Περιφερειακές κατανομές 2007-2013

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	Περιφερειακές κατανομές 2007-2013 (εκατ. €, τιμές 2004) (όριο ΕΤΠΑ + ΕΚΤ)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ (Phasing Out)	
Κεντρική Μακεδονία	2.231
Δυτική Μακεδονία	467
Αττική	3.068
ΣΥΝΟΛΟ	5.765
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΣΤΑΔΙΑΚΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ (phasing in)	
Στερεά Ελλάδα	455
Νότιο Αιγαίο	128
ΣΥΝΟΛΟ	582

Πηγή : ΕΤΕ

Στη χώρα μας η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, επιβάλλει την υπέρβαση των διαρθρωτικών προβλημάτων του παραγωγικού συστήματος που σχετίζονται με το είδος των παραγόμενων προϊόντων, την ποιότητά και τις αγορές. Η επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να καταστεί ανταγωνιστική στο εξωτερικό στοχεύοντας στην ποιότητα, σε υψηλά εκπαιδευμένο και συστηματικά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό και σε τομείς έντασης γνώσης, τεχνολογίας και καινοτομιών. Ειδικότερα η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μέσω του ΕΣΠΑ θα πρέπει να βασίζεται σε τεχνολογικές και ερευνητικές παρεμβάσεις, σύγχρονη οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας, βελτίωση των υποδομών και των δικτύων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, χωροταξικό σχεδιασμό, βελτίωση των εργασιακών σχέσεων και του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με στόχο την βελτίωση της ποιότητας και των τιμών των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτούνται επιπρόσθετες παρεμβάσεις όπως:

- απλοποίησης του νομοθετικού πλαισίου ώστε να καταστεί φιλικότερο προς τις νέες επενδύσεις, την καινοτομία, και την επιχειρηματικότητα,
- τόνωσης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών,
- επέκτασης και βελτίωσης των υποδομών οι οποίες αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης για νέες επιχειρηματικές επενδύσεις.

Η επιτυχία του Δ' ΚΠΣ (ΕΣΠΑ) προϋποθέτει μία αναπτυξιακή πολιτική με επίκεντρο την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αυτό σημαίνει εκτός των άλλων πολιτικές και δράσεις για αύξηση των επενδύσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και κατ' επέκταση πολιτικές βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος το οποίο αποτελεί καθοριστική συνιστώσα προσέλκυσης νέων επενδυτικών δραστηριοτήτων.

Το επιχειρηματικό περιβάλλον αξιολογείται στη βάση των δυνατοτήτων που προσφέρει για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δράσεων που ανανεώνουν τους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας και δημιουργούν νέους. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν η χρηματοοικονομική στήριξη των επιχειρηματιών για τη μετουσίωση νέων ιδεών σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με την ανάπτυξη ενός χρηματοοικονομικού συστήματος που υποστηρίζει καινοτόμες και ριψοκίνδυνες δράσεις (venture capital), η ανάπτυξη ενός φορολογικού συστήματος που ενθαρρύνει επενδυτικές δράσεις καθώς και η διοικητική και γραφειοκρατική απλοποίηση.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην χώρα μας και ειδικότερα οι καινοτόμες επενδυτικές ενέργειες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες καθώς τα κεφάλαια υψηλού κινδύνου είναι σχετικά περιορισμένα. Οι δυσκολίες αυτές με την έντονη στροφή του τραπεζικού μας συστήματος στη λεγόμενη λιανική τραπεζική εντείνονται αντί να αμβλύνονται. Παράλληλα το τραπεζικό μας σύστημα δεν διαθέτει τους μηχανισμούς και την διάθεση που απαιτείται για την άσκηση αποτελεσματικής τραπεζικής υψηλού κινδύνου. Στο ελληνικό σχέδιο δράσης επομένως η χρηματοδότηση καινοτόμων επενδύσεων πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα αιχμής με την λήψη μέτρων τόσο σε επίπεδο μηχανισμών, όσο και σε επίπεδο προσφοράς κεφαλαίων.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί και στις ΜΜΕ αναφορικά με τις δυνατότητες πρόσβασης τους σε επενδυτικά κεφάλαια, καθώς οι αλλαγές στον χρηματοδοτικό τομέα, ενδέχεται να επηρεάσουν επί το δυσμενέστερο την συμπεριφορά των πιστωτικών οργανισμών προς τους επαγγελματίες, εμπόρους και μικρομεσαίους. Στο πλαίσιο στήριξης των ΜΜΕ προτείνεται και η απλοποίηση της λειτουργίας του Ταμείου Εγγυοδοσίας των Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΕ), ώστε να καταστεί ελκυστικό στο τραπεζικό σύστημα. Ιδιαίτερα χρήσιμη τέλος, κρίνεται και η δημιουργία φορέων στήριξης και πληροφόρησης των ΜΜΕ ικανών να καθοδηγήσουν τις υφιστάμενες επιχειρήσεις αλλά και τους νέους επενδυτές καθώς οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν πέραν των χρηματοδοτικών και προβλήματα ενημέρωσης και πληροφόρησης.

Επιπρόσθετα προβλήματα στην επιχειρηματική δραστηριότητα δημιουργούνται από την χρονοβόρα, δαπανηρή και όχι πάντοτε διαφανή γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα. Σε πολλές περιπτώσεις πολύπλοκες γραφειοκρατικές απαιτήσεις δρουν ανασταλτικά στο επιχειρείν και δημιουργούν υψηλό κόστος προσαρμογής. Το διοικητικό κόστος, η γραφειοκρατία και η διοικητική και νομική πολυπλοκότητα επηρεάζουν αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Όπου καταγράφεται ανάγκη, ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της λειτουργίας του δημόσιου τομέα τόσο σε επίπεδο κεντρικής, όσο και περιφερειακής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης θα συμβάλλει θετικά στην βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Σε κάθε περίπτωση οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις του δημόσιου τομέα θα πρέπει να διενεργούνται λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των επιχειρήσεων και της κοινωνίας για ποιοτικές και αναβαθμισμένες δημόσιες υπηρεσίες.

Με λίγα λόγια ο στόχος της υλοποίησης του Ε.Σ.Π.Α. θα πρέπει να είναι η δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τόσο για την αναβάθμιση της ποιότητας της εγχώριας επιχειρηματικότητας, όσο και για την προσέλκυση διεθνούς επιχειρηματικού ενδιαφέροντος για επενδύσεις στην Ελλάδα. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση εξωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας, που θα στηρίζεται στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η επίτευξη των στόχων επιδιώκεται μέσα από παρεμβάσεις που εστιάζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και τη βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού, την ενίσχυση εξαγωγών, την εισροή

ξένων επενδύσεων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη διαμόρφωση ανταγωνιστικών περιφερειακών οικονομιών. Έμφαση πρέπει να δοθεί επίσης στη μείωση του διοικητικού βάρους για τις επιχειρήσεις και την διευκόλυνση της αδειοδότησης των επιχειρήσεων σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας.

Η ενιαία στρατηγική προβολής της χώρας στο εξωτερικό σε θέματα τουρισμού, πολιτισμού, ναυτιλίας θα πρέπει να είναι στο επίκεντρο των προσπαθειών μεταξύ των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι αποτελούν προνομιακά πεδία ευκαιριών για άσκηση διεθνώς ανταγωνιστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος, 2007).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η εργασία επιχείρησε να προσδιορίσει τα σημαντικότερα στοιχεία της εφαρμογής του Ε.Σ.Π.Α. στην ελληνική οικονομία, μέσα από τις μορφές που αυτή λαμβάνει λόγω της αναδιάρθρωσης του μακροοικονομικού κύκλου. Η ελληνική οικονομία ερευνήθηκε μέσα στο πλαίσιο της ένταξης της στην Ενιαία Αγορά και στην Ευρωζώνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ε.Σ.Π.Α. μελετήθηκε ως ένα καταλυτικό εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης και μέσο διεξόδου από την οικονομικής κρίση, καθώς και αντιμετώπισης του επίμονου ελληνικού δημοσιονομικού προβλήματος.

Η ελληνική οικονομία κατάφερε σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα να επανακάμψει από τα χρόνια προβλήματα του παρελθόντος. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1996-2008 το συνολικό προϊόν αυξήθηκε σημαντικά και δημιουργήθηκαν οι όροι πραγματικής σύγκλισης με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ελληνική οικονομία έχει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα με σημαντικότερα τον τουρισμό, τα αγροτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες. Ωστόσο αντιμετωπίζει και σημαντικές στρεβλώσεις με κυρίαρχη τη σημαντική παρουσία του δημόσιου τομέα σε αρκετές οικονομικές δραστηριότητες.

Η δημοσιονομική κρίση που μαστίζει την ελληνική επικράτεια ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό για την ύφεση που χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία. Η αδυναμία του κράτους να εισπράττει τα έσοδα, καθώς και το αυξημένο επίπεδο δημοσίων δαπανών, προκαλούν σημαντικές στρεβλώσεις στην ανάπτυξη του ελληνικού παραγωγικού μοντέλου. Η χειρότερη ίσως επίπτωση από αυτή τη διαδικασία είναι η σημαντική διαταραχή του ιδιωτικού οικονομικού τομέα, και η αδυναμία του συστήματος να αποκτήσει σταθερά εξωστρεφή προσανατολισμό.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, μπορεί να λειτουργήσει ως ένας μοχλός ώθησης της οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο προκειμένου να στεφθεί από επιτυχία το όλο εγχείρημα, καθίσταται αναγκαίο να εφαρμοστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να προωθήσει ένα νέο μακροοικονομικό μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο θα πρέπει να επιβραβεύει την ανταγωνιστικότητα, τη διαφοροποίηση και την εξωστρέφεια και όχι την προσκόλληση σε αποτυχημένες συνταγές του παρελθόντος. Συνεπώς το Ε.Σ.Π.Α. αποτελεί μια καταλυτική ευκαιρία για την ελληνική οικονομία τόσο να εξέλθει από την κρίση όσο και να υιοθετήσει ένα νέο μοντέλο αποτελεσματικής παραγωγικής και εξωστρεφούς ανάπτυξης.

Η ελληνική οικονομία οφείλει να εκμεταλλευτεί τα στρατηγικά πλεονεκτήματα της με σκοπό να βελτιώσει τους όρους ανάπτυξης της. Το κλίμα και η ομορφιά του ελληνικού φυσικού οποίου, μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην ανάπτυξη κλάδων όπως είναι τα αγροτικά προϊόντα και ο τουρισμός. Προκειμένου να υπάρξει αυτή η θετική εξέλιξη είναι απαραίτητο η κατανομή των κονδυλίων του Ε.Σ.Π.Α. να λάβει χώρα με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργηθούν ισχυρές προϋποθέσεις καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας για την ελληνική επιχειρηματικότητα.

Κλείνοντας θεωρείται χρήσιμο να τονιστεί ότι η έρευνα μπορεί να προσδώσει βαρύτητα στους όρους εφαρμογής του Ε.Σ.Π.Α. συνδέοντας τους, με τις υπάρχουσες αποκλίσεις που παρατηρούνται εντός των ελληνικών περιφερειών. Η κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων αναφορικά με την αναδιαμόρφωση ορισμένων επιλογών. Επίσης η μελλοντική έρευνα, μπορεί να εστιάσει την αναλυτική της δυναμική στη μελέτη των κλάδων της ελληνικής οικονομίας που χρήζουν σημαντικής βοήθειας και ενίσχυσης, ώστε να βελτιωθούν οι όροι της οικονομικής ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αργύρης Α. (2006) Θεωρίες Οικονομικών Διακυμάνσεων και Κρίσεων, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

Δεδουσόπουλος Α., (2006) Οι πολιτικές Απασχόλησης στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Δημόπουλος Γ.Δ.(1995) Μακροοικονομική Θεωρία- Τόμος Ι: Νεοκλασική Θεωρία, Απασχολήσεως, Εισοδήματος και Τιμών, Αθήνα

Downs A. (1997) Οικονομική Θεωρία της Δημοκρατίας, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Η Κατανομή του Δ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [kedke.ntua.gr/docs/KEDKE_DKPS_KtP_v1.0.doc]

Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια (2011) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [http://www.el.wikipedia.org]

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2001) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [http://www.statistics.gr]

Επιμελητήριο Στερεάς Ελλάδος, (2007) Η κατανομή των κονδυλίων του ΕΣΠΑ, Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [www.stereaellada.gr/Documents/Γ%20εγκύκλιος.pdf]

Ευθύμογλου Π.(1999) Θέματα Χρηματοοικονομικής Διοίκησης Τεύχος Α, Πειραιάς

Ευρωπαϊκή Ένωση (1987), Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Ευρωπαϊκή Ένωση (1957). Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2011) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [http://www.ecb.eu]

Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (2011) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [http://www.eurostat.eu]

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ(2005& 2009) Ετήσια Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση, Αθήνα

Καράγιωργας Δ. (1981). Δημόσια Οικονομική Ι: Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους (τόμος Α΄). Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Καράγιωργας Δ.Π. (1981α) Δημόσια Οικονομική ΙΙ: Οι Δημοσιονομικοί Θεσμοί, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Καραμούζης Ν. (2002) Διεθνείς Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου Τόμος Γ. ΔΕΟ 41, Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα

Καρφάκης Κ. (1999) Διεθνείς Νομισματικές Σχέσεις, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα

Κατρανίδης Σ. (1992) Θεωρία Διεθνούς Εμπορίου, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Κιντής Α. & Πουρναράκης Ε. (1993) Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις Το Οικονομικό Αθήνα

Κουρλιούρος Η. (2009) Διαδρομές στις Θεωρίες του Χώρου, Οικονομικές Γεωγραφίες της Παραγωγής και της Ανάπτυξης, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

Λαμπριανίδης Λ., (2001), Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Λιανός Θ – Μπένος Θ. (1998), Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική, εκδόσεις Μπένος, Αθήνα

Λιανός Θ , κ συν. (1998) Πολιτική Οικονομία, εκδόσεις Μπένος, Αθήνα

Μπένος Θ. (1996) Θεωρία Χρήματος, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

Μούσης Ν. (2005) Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Muller P. & Surel Y, (2002) Η Ανάλυση των Πολιτικών του Κράτους, , Αθήνα
Τυπωθήτω

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος, Προγραμματική Περίοδος 2007-2008, (2011) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [www.oke.gr/gnomes/GNOMI-ANATHEORISILISBON-STR-TELIKO.doc]

Πουρναράκης Ε. (2000), Θεωρία των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Αθήνα

Quermonne J.-L.(2005), Το Πολιτικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Σαματζής Δ., (2006), Δ΄ Προγραμματική Περίοδος, ΕΣΠΑ 2007/2013, Αθήνα, Εκδόσεις Πανεκδοτική

Τράπεζα της Ελλάδας (2009) Έκθεση του Διοικητή, Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος (2011) Διαθέσιμο μέσω Διαδικτύου: [<http://www.bankofgreece.gr>]

Χαχολιάδης Μ. (1990) Μικροοικονομική Θεωρία και Πολιτική, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατηγορίες παρέμβασης του Ε.Σ.Π.Α.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα.
Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Κέντρα ερευνών.
Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.
Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις στα δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με πανεπιστήμια, εγκαταστάσεις ανωτέρας/ ανωτάτης εκπαίδευσης όλων των ειδών, περιφερειακές αρχές, ερευνητικά κέντρα και επιστημονικούς και τεχνολογικούς πόλους (επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, πόλοι τεχνολογίας κ.λ.π.)
Συνδρομή στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβάνοντας πρόσβαση σε υπηρεσίες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στα ερευνητικά κέντρα)
Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων
Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις)
Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κ.λ.π.)
Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις
Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας
Κοινωνία της πληροφορίας
Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κ.λ.π.)
Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)
Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση , κ.λ.π.)
Υπηρεσίες και εφαρμογές για MME (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κ.λ.π.)
Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των MME σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.
Μεταφορές
Σιδηρόδρομοι
Σιδηρόδρομοι (TEN-T)
Κινητός σιδηροδρομικός εξοπλισμός
Κινητός σιδηροδρομικός εξοπλισμός (TEN-T)
Αυτοκινητόδρομοι
Αυτοκινητόδρομοι (TEN-T)
Εθνικές οδοί
Περιφερειακές/τοπικές οδοί
Ποδηλατόδρομοι
Αστικές μεταφορές
Πολύτροπες μεταφορές.
Πολύτροπες μεταφορές (TEN-T)
Έξυπνα Μεταφορικά συστήματα.
Αερολιμένες
Λιμένες
Επίγειες θαλάσσιες οδοί (περιφερειακές και τοπικές)
Επίγειες θαλάσσιες οδοί (TEN-T)
Ενέργεια
Ηλεκτρισμός
Ηλεκτρισμός (TEN-E)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
Φυσικό αέριο
Φυσικό αέριο (TEN-E)
Πετρελαϊκά προϊόντα
Πετρελαϊκά προϊόντα (TEN-E)
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: άνεμος
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: βιομάζα
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: υδροηλεκτρική, γεωθερμική και άλλες
Ενεργειακή αποδοτικότητα, αναγέννηση, διαχείριση ενέργειας
Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων
Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων
Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)
Επεξεργασία υδάτων (λύματα)
Ποιότητα αέρα
Ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος ρύπανσης.
Προσαρμογή στις κλιματικές αλλαγές και μείωση των επιπτώσεων.
Αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης.
Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές Natura 2000)
Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών
Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβάνοντας την επεξεργασία και εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)
Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων.
Τουρισμός
Προώθηση Τόπων Φυσικού Κάλλους
Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς.
Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών
Πολιτισμός
Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
Συνδρομή στην βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών.
Αστική και αγροτική αναγέννηση
Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση.
Προωθώντας την προσαρμοστικότητα εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών.
Ανάπτυξη στρατηγικών και συστημάτων δια βίου εκμάθησης στις επιχειρήσεις, εκπαίδευση και παροχή υπηρεσιών στους απασχολούμενους και τους προϊσταμένους, για την επιτάχυνση της προσαρμοστικότητας τους στις αλλαγές. Προώθηση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.
Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και περισσότερο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας.
Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την παροχή υποστήριξης, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες.
Βελτιώνοντας την πρόσβαση στην απασχόληση και την διατήρηση των θέσεων εργασίας.
Εκσυγχρονισμός και ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας
Εφαρμογή ενεργητικών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας.
Μέτρα ενθάρρυνσης της ενεργού γήρανσης και παράτασης εργασιακής ζωής.
Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.
Μέτρα για την βελτίωση της προσβασιμότητας στην εργασία και την ενδυνάμωση της βιώσιμης εργασιακής συμμετοχής και εξέλιξης της γυναίκας, ώστε να μειωθούν οι διακρίσεις φύλου στην αγορά εργασίας, και να εναρμονισθεί η εργασιακή με την ιδιωτική ζωή, όπως οι διευκολύνσεις παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων.
Ειδικές δράσεις για την αύξηση του μεριδίου συμμετοχής των μεταναστών στην απασχόληση και διαμέσου αυτών, την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους
Βελτιώνοντας την κοινωνική ενσωμάτωση των μειονεκτούντων προσώπων.
Παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση και την είσοδο στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
στην εργασιακή συμμετοχή και εξέλιξη και να προωθηθεί η αποδοχή της διαφορετικότητας τους στον χώρο εργασίας.
Βελτιώνοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο.
Σχεδιασμός, εισαγωγή και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να αυξηθεί η απασχολησιμότητα, να βελτιωθεί η συνάφεια της υποχρεωτικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης προς την αγορά εργασίας, και να προσαρμοστούν οι δεξιότητες του εκπαιδευμένου προσωπικού σε μία καινοτόμο αντίληψη και σε μια οικονομία βασισμένη στην κοινωνία της γνώσης.
Μέτρα για την αύξηση της δια βίου συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση συμπεριλαμβάνοντας δράσεις για μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης από το σχολείο, του διαχωρισμού στα γνωστικά αντικείμενα με διακρίσεις φύλου, και για διεύρυνση της πρόσβασης στα αντικείμενα και στην ποιότητα της υποχρεωτικής/ επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης
Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο πεδίο έρευνας και καινοτομίας, ιδιαίτερα μέσω μεταπτυχιακών σπουδών και εκπαίδευσης ερευνητών και μέσω δικτύωσης των δραστηριοτήτων ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις.
Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές.
Υποδομές εκπαίδευσης.
Υποδομές Υγείας
Υποδομές φροντίδας παιδιών
Υποδομές στέγασης
Άλλες κοινωνικές υποδομές.
Κινητοποίηση μεταρρυθμίσεων στα πεδία απασχόλησης και ενσωμάτωσης
Προώθηση της ανάληψης δράσης για συνεργασίες, συνάψεις συμφωνιών και πρωτοβουλίες μέσω της δικτύωσης εθνικών, περιφερειακών και τοπικών παραγόντων
Ενδυναμώνοντας την θεσμική ικανότητα σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
Μηχανισμοί για την βελτίωση των καλών πρακτικών και του προγραμματικού σχεδιασμού, παρακολούθηση και αξιολόγηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
επίπεδο, δημιουργία ετοιμότητας στην εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων
Μείωση του πρόσθετου κόστους που αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη των εξόχως απομακρυσμένων περιφερειών
Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού
Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς
Ενίσχυση για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε κλιματικές συνθήκες.
Τεχνική Βοήθεια
Προετοιμασία, εφαρμογή παρακολούθηση και επιθεώρηση
Αξιολόγηση και Μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία